

486684

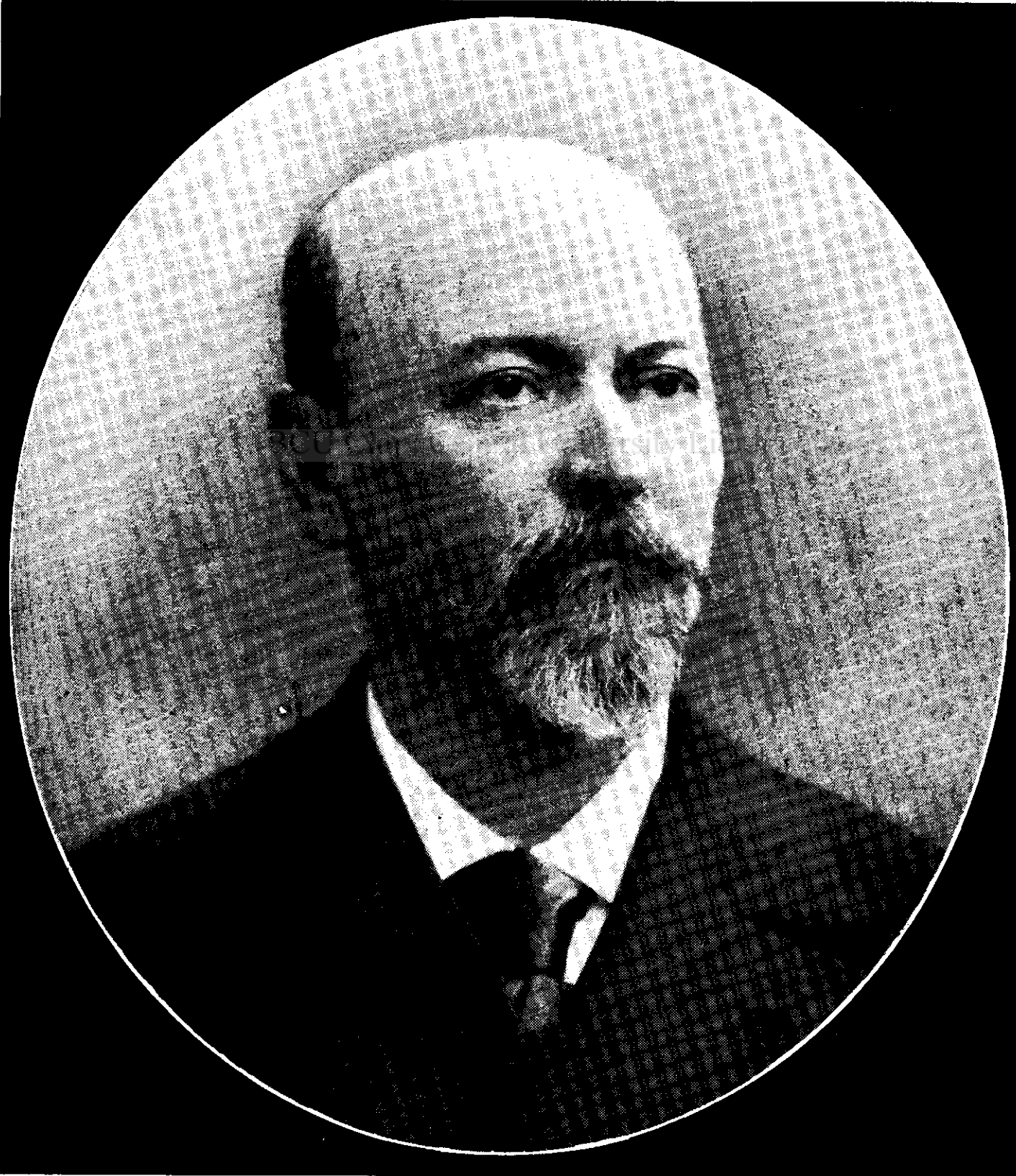
Universul

Anul XLVI Nr. 19

4 Mai 1930

5 Lei

literar

PETRE PONI

C t i t o r i i

PETRU PONI

(1841 — 1925)

de CONST. A. DISSESCU

Într-o seară, acum câteva săptămâni, postul de Radiodifuziune din București, a comemorat prin glasul a trei iluștri profesori universitari — d-nii C. G. Longinescu, I. Simionescu și G. Țișca — amintirea a trei mari oameni de știință și buni români: Petru Poni, Dr. Istrati și Nicolae Teclu. Puțin mai târziu, societatea de științe, căreia i s'au alipit guvernul, Universitatea, Academia, societățile științifice și cele studențești, au ținut ca printr-o ședință festivă să aducă prinusul de recunoștință și de admirație memoriei lui Petru Poni.

La 24 Aprilie s'au împlinit cinci ani de la moartea lui.

Alăturându-ne acestei manifestări, cu un sentiment de pietate față de sufletul marelui dispărut și cu un sentiment de mândrie față de faptele și realizările lui, ne îngăduim o înaltă datorie închinând lui Petru Poni numărul de azi al revistei noastre.

Petru Poni a fost o glorie și o mândrie a neamului nostru. Personalitatea lui a dominat timp de o jumătate de veac nu numai cercurile Universității ieșene, dar toate cercurile didactice dela noi, toate cercurile politice, științifice și intelectuale. Rar s'au grupat într'un tot atât de armonios atâtea mulțime de calități. Poni a fost un predestinat. Întrunea toate condițiile spre a ajunge și a ajuns! A fost un mare suflet, un mare profesor, un mare cercetător, dar mai presus de toate un bun român și un mare patriot.

Sub influența părinților săi, răzeși de frunte, a prias dragoste nestrămutată de satul și pământul românesc; sub influența dascălilor săi — a fost școlar al lui Laurian, Papiu, Barnuțiu — a învățat ca munca să-i fie crez, împlinirea datoriei obligație de fiecă zi, modestia ideal.

Și-a făcut specialitatea la Paris. Acolo a urmat chimia cu cei mai renumiți savanți ai timpului. A avut magistru pe învățatul Louis Saint-Claire Deville și pe celebrul Marcellin Berthelot. Numele acestor doi chimiști a trecut de mult hotarele Franței și a răzbit dincolo de cercurile specialiștilor, până în rândurile tuturor celor ce și-au făcut o cât de sumară cultură generală. Dela aceste minți luminate și-a însușit Poni acea admirabilă putere de gândire, de adâncire a lucrurilor, de înțelegere a legilor ce guvernează firea. Saint-Claire Deville i-a trecut arta de a experimenta, Berthelot puterea de concepție și generalizare.

Urme tot atât de adânci și întipărite în sufletul lui vesnic tânăr până în anii bătrâneții, au lăsat și ideile frumoase, pline de avânt și generozitate, de sinceră democrație și largă libertate, ale generației dela 1848. Sub influența lor, Poni s'a manifestat pe terenul social ca un iubitor al satelor, pe cel cultural ca un apostol, pe te-

renul politic ca un apărător al țărănimii iar pe cel economic ca un liberator al ei.

În felul acesta format era fatal ca Poni să strălucească oriunde ar fi fost chemat.

N'a existat chestiune pe care el s'o imbrățișeze, n'a fost problemă care să i se încredințeze, n'a fost funcțiune care s'o ocupe, fără ca în urmă-i să nu lase pece-tea marelui personalități. Pretutindeni aceeași putere de muncă, aceeași admirabilă organizare, aceleași rezultate minunate și toate isvorite numai din dorința de mai bine, din dragostea de țară și

PETRU PONI
(bust de I. Dimitriu-Bârlad)

neam, din adâncă bunătate a sufletului său. Cunoașterea lucrurilor și sistematizarea lor în vederea obținerii celor mai bune realizări, pe căile cele mai simple și mai repezi, au caracterizat întreaga operă — și științifică și socială — a lui Petru Poni.

Poni a avut o origină modestă. El a cunoscut și greutățile și farmecul vieții de țară. De mic s'a învățat să muncească și să răzbească singur. Și singur el și-a cucerit și catedra dela Universitate și locul la Academie și portofoliul de ministru. Cu toate acestea Poni n'a fost un vanitos! Nici odată n'a cerut ceva: totdeauna numai lui i s'au cerut. Pretutindeni a fost chemat, impus! Era de o modestie, cum puțini oameni se mai găsesse astăzi. Și a mers atât de departe pe calea aceasta, încât la bătrânețe — atunci când o umilă pensie abia îi mai ajungea să trăiască de azi pe mâine, el care ocupase atâtea demnități în stat — a preferat să se retragă tăcut într'o modestă căsuță din Iași, decât să ceară ceva.

Vorba lui Poni era măsurată. Vorbea rar, totdeauna serios. Glasul nu-i tremura decât atunci când pomenea de răzeșia lui.

Modestie, muncă și tăcere, iată firea lui

Poni; inteligență, memorie și claritate, iată muntea lui; credință, patriotism și bunătate, iată sufletul lui.

Toate aceste calități au format averea cu care Poni s'a avântat în viață.

A început ca profesor de științele fizico-chimice la liceul Național din Iași și la liceul militar. Din primul an se afirmă ca unul din dascălii cei mai distinși. În 1879 este chemat și la catedra de chimie dela Facultatea de științe, apoi și la cea de medicină. Încea cursuri — așa cum numai puțini ca el mai știu să fie — în patru locuri. Era o muncă supraîncordată, pe care o depunea însă cu toată tragerea de inimă, nu pentru a acapara posturi și pentru a asigura, din lipsă de specialiști, răspândirea cât mai largă a cunoștințelor științifice. În vremea aceea știința la noi era în fașe. El a fost unul din creatorii mișcării științifice și șeful școlii de chimie din România. Generațiile noastre de chimiști, dela Poni au pornit. Pentru formarea lor, își sacrifică până și orele de odihnă, pentru ei muncea el în atâtea locuri. Și ca dovadă că așa a fost, stă faptul că imediat ce alții mai tineri decât el se întorceau din străinătate cu toate cunoștințele înusite, el singur se dădea deoparte cedându-le locul. Așa a făcut cu dr. Riegler căruia îi lăsa catedra dela Facultatea de Medicină, așa a făcut cu dr. Negreanu — mai târziu renumitul profesor de Fizică dela Universitatea din București — căruia îi trecu catedra dela liceul Național, așa a făcut cu Stravolea și mai apoi cu d-l Prof. Dr. Hurmuzescu — învățatul cu atâta autoritate azi — căroia le încredință jumătate din catedra dela științe și anume fizica. Astfel rând pe rând, cu discreție și pe tăcute, Poni se retrăgea la colțșorul lui drag — laboratorul — căci misiunea îi era împlinită, scopul atins.

Tot cu gândul răspândirii cunoștințelor de fizică și chimie, a scris Poni acele admirabile cărți de liceu. Pe paginile lor au învățat serii întregi de elevi. Puțini, foarte puțini, sunt intelectualii de azi care să nu îi avut ocazia să țină în mână o carte de Poni; imensa lor majoritate au învățat pe manualele muncite din greu și scris din suflet de dascălul ieșean. Astăzi înlocuirea unei cărți didactice, nu reclamă decât cunoașterea principiilor pedagogice și o pricepere deosebită în înalțuirea materiei. Pe atunci sarcina era cu mult mai grea. Nu aveam în primul rând, o terminologie științifică și cel dintâi lucru ce trebuia făcut era crearea unui vocabular de specialitate românească. Primul pas spre înainte al chimiei românești, a fost marcat tocmai prin această terminologie creată de Poni.

Când flacăra științei a prias a se mări când profesorii secundari de Fizico-Chimie au început a se mai înmulți, când în sfârșit Societatea de Științe din Iași s'a desfacuse aripile cu siguranță, Poni s'a retras mulțumit, rămânând numai cu ea

de chimie dela Facultatea de Științe. Prima mare operă era înfăptuită. Facultatea însă o altă chemare îl aştepta. Aci trebuia să deschidă larg calea cercetărilor, să însuflească pînă spre studiul științelor țării noastre. Și cum pentru rearea oricărui lucru, nici o metodă nu e mai bună ca aceea a exemplului dat conducătorii, Poni a pornit cu entuziasm, cu tenacitate și cu nesfârșite nădejdi, pe această cale.

Opera științifică a lui Poni este de o însemnătate. Rînd pe rînd aproape de bogățiile naturale ale solului și subteranului nostru, au fost studiate de el. A arătat valoarea lor și a arătat cum trebuie cercetate. A făcut numeroase excursii, alcătuiind primele colecții de minerale de la noi.

A adunat un bogat material didactic și științific. A analizat peste 80 de minerale din diferite regiuni ale țării: a identificat două necunoscute pînă la el și le-a botezat *broștenita* și *badenita*, după numele localităților unde au fost găsite: a clasificat toate varietățile de chihlimbar din România, toate apele minerale, toate minerele de sare. Dar deasupra tuturor cercetărilor sale asupra petrolului românesc. Primele precizii despre compoziția și proprietățile chimice ale petrolului românesc, lui i se datorează, după cum tot lui datorăm și unele indicațiuni cu privire la condiții de distilare obținute între diferite limite de temperatură.

Pe aceste prime jaloane puse de el în domeniul nedestăleat al chimiei românești, a rămas marea însemnătate a operei științifice a învățatului moldovean. Dacă titlul inventiv nu se oglindește în ea, măcar din punct de vedere strict științific această operă nu s'a ridicat la culmi prea înalte, în schimb ea reprezintă sămănța unei aruncate de Poni în brazda trasă de un ogor virgin și reflectează însemnătatea bogățiilor naturale ale țării românești. Opera lui Poni are un caracter național, bine precizat. El a preferat înaintarea oricărui alte cercetări, cercetarea țării

și școala lui Poni au eșit și profesorii și elevii de chimie, ce fac azi fala Universităților noastre, și chimiștii învățați ce s'au dus cu demnitate și pricepere mai departe studiul chimiei.

Abilitățile între iubiri, veneratul între elevi, profesorul de mare talie, ce este G. G. Longinescu, o spune totdeauna cu simplitate: „Am fost elevul lui Poni: de la el am primit primele cunoștințe, dela el am învățat marea artă de a face lecții”. Profesorul Universității din Iași, d-l P. Ștefan a fost nu numai elevul, dar mai mult chiar asistentul bătrânului profesor. Când pe rînd i-au trecut pe sub ochi, G. Costăchescu, succesorul la catedră actualul ministru al instrucțiunii, prof. G. Dănăilă, continuatorul operei sale, dr. Bungețianu, Pangratti, Gheorghiu și mulți alții.

Laboratorul de chimie minerală din Iași a mai eu seamă după clădirea noului laborator al Universității, ajunge astfel nu numai cel mai de seamă și mai bine înzestrat laborator din țară, dar și forul de unde lumina răspândită pe întreg eusul țării.

În 1889 Poni a fost ales membru al Academiei, după câțiva ani ajungând chiar președintele ei. Sub înțeleapta lui conducere, sub mîna lui organizatoare, instituția aceasta realizează progrese însemnate. El însuși pricepere, acciși muncă crea-

toare și același deplin succes, a avut Poni cu aranjarea pavilionului român la expoziția internațională dela Paris din 1896.

Afirmându-se orinde era chemat, Poni s'a născut tot mai mult. Dimitrie Sturdza al cărui colaborator de seamă a fost, în trei rânduri a făcut apel la priceperea sa, încredințându-i conducerea Ministerului de Instrucțiune publică. Poni era un democrat convins. Toată grija sa și iubirea lui întreagă s'au îndreptat către masele populare, către satele noastre. Lupta contra întunericului și a mizeriei, goana contra ignoranței și a sărăciei, iată caracteristica operei politico-sociale înfăptuite de Petru Poni.

Pînă la Haret, nu am avut la ministerul Instrucțiunii un mai priceput cunoscător al problemei învățămîntului rural și un mai de seamă reformator, ca modestul dascăl dela Iași.

Din primul moment el și-a dat seama că toată vigoarea neamului, că înregisorul de energii creatoare numai în pătură sănătoasă a țărănimii noastre se pot întăli și că deci acolo trebuiesc îndreptate și gândurile și silințele noastre de îmbunătățire. Pînă la el învățămîntul la sate

PETRU PONI

Medalie comemorativă, executată de sculptorul Dumitriu-Bărlad

era foarte redus. Procentul analfabeților atingea cifre înspăimîntătoare. Învățămîntul orășenesc era ceva aproape interzis celor dela țară.

Cu greutate neînchipuite reușeau să răzbească pușini, foarte pușini dintre fiii de săteni și numai dintre cei mai avuși. Diferența de programe, ca și taxele prohibitive, erau cauzele principale ale acestei prăpăstii ce se săpă tot mai mult între școala dela oraș și cea dela sat. Și astuparea acestei prăpăstii formează victoria cea mare, cea mai de seamă, renumită de Petru Poni. Prin legile întocmite de el, învățămîntului rural i se aduc modificări radicale. Programele sunt schimbate considerabil, corpul învățătorilor este pregătit în condițiuni deosebite, trecerea spre învățămîntul secundar și superior este asigurată oricărui doritor. Legea unificării programelor din învățămîntul primar, stă și azi de mărturie nu numai a priceperii dar și a dragostei cu care Poni a învăluit totdeauna pe țărani.

Membru în consiliul superior al agriculturii, el a finit să-și pecețuiască trecerea și pe aci, prin aceeași dreptate socială ce visa să o vadă întronată și la noi și prin aceeași grije de starea mizeră în care se găsea pătura noastră de plugari. După multă încordare, făurește legea izlazurilor, prin care asigură pămîntul sătenilor. Exonerarea de motive ce a însoțit această lege nu reprezintă numai o argumentare bine încheată ci însuși crezul vieții unui

îmbitor de oameni. Când mult mai tîrziu — în 1918 — votul universal și reforma agrară au fost înfăptuite, Poni a avut mulțumirea să recunoască în ele, traducerea în faptă a ideilor sale.

Ca ministru a mai înființat Casa Școlilor, instituție de mare folos pentru învățămînt și Casa învățătorilor.

În 1918 a avut fericirea să facă parte din guvernul care a primit în Capitala țării pe Regele învingător. Bătrînul care a deschis ochii pe vremea când eram două principate neînsemnate, se simțea în ale lumii, vîzîndu-și țara întregită și respectată. A fost elipa de mulțumire supremă, care l'a făcut să treacă cu indulgență peste toată nerecunoștința cu care l-au tratat în anii grei ai bătrîneții, cei ce l-au pensionat fără a se fi îngrijit de restul zilelor sale.

CONST. A. DISSESCU

NOTE BIOGRAFICE

Petru Poni s'a născut în satul Segărești din județul Iași, la 4 Ianuarie 1841.

Studiile secundare le-a făcut în atmosfera de înalt patriotism dela Academia Mihăileană — devenită mai tîrziu Liceul Național — unde a avut ca dascăli pe August Treboniu Laurian, pe Barnuțiu și alți luptători de seamă.

În 1865 trece la Paris unde urmează chimia. A avut norocul să studieze cu doi din cei mai iluștri chimiști ai Franței: Berthelot și Saint-Claire Deville, dar și norocul de a învăța tocmai în epoca în care lupta dintre vechile și noile teorii era mai acerbă. La Sorbona teoria echivalențelor era apărută cu înverșunare de către Proust în timp ce la Facultatea de Medicină, Wurtz proclama cu tărie teoria atomistică. Poni a știut să-și însușească pentru examene, concepțiile cele vechi și a reușit să-și asimileze pentru sine pe toate cele noi. În cercerile științifice dela Paris, Poni era foarte bine apreciat.

Odată studiile terminate el revine în țară și este numit profesor de fizico-chimie la Liceul Național și la cel Militar din Iași.

În 1878 este chemat la Universitate, unde deține și catedra dela Facultatea de Științe și pe cea dela Medicină. Mai tîrziu se retrage și rămîne numai la catedra de chimie minerală dela științe.

În 1889 este proclamat membru al Academiei Române.

În 1890 intră pentru prima oară în guvernul liberal de sub șefia lui Dimitrie Sturdza. Printre rivalii lui politici se număra Titu Maiorescu și cu el Poni a avut de dus unele lupte parlamentare. Pentru a doua oară ministru la 1897 este silit să se retragă pe chestiuni bisericesti. În 1918 deține portofoliul instrucțiunii pentru a treia oară.

Retras la pensie, continuă să lucreze în laboratorul de chimie dela Iași, laborator în care Poni a întreprins o mulțime de studii privitoare la țara noastră.

Ultimele zile le-a dus mult mai greu, spre rușinea noastră a tuturor.

Petru Poni a murit în vîrstă de 84 ani, la 24 Aprilie 1925.

C. A. D.

P O E Z I E

FIRMAMENT

Ca literi vechi pe-un vânat pergament
Nedescifrate'n înțeles și formă,
Stau tainele pe pânza ta enormă
Nemărginit în zi și noapte firmament.

Cântări și îngeri ți-au făcut poteci,
Și ochii noștri punți până la stele:
Dar tu dincolo de priviri ne treci.
Și gândurilor noastre întinzi schele.

Pe căi de lapte sameni trandafiri
Când mugurul din lut săruși s'o rază;
Și mărirele cu tine scânteiază
Când razele pe largul lor înșiri...

Văd un copil cu ochii însoriți
L-ai pus pe frunte brumă de cicoare,
Și'n ochii lui și'n pletele lui Soare
Ca împreună mîngea s'o svârliți.

Cu-adânci fântâni de zori și inoptare
In zodiile basmelor ne-aduni,
Și să ne'nvești slăvitele-ți minuni
Cobori pe gândul nostru ca pe-o zare;

Luceafăr dimineții, stea polară,
Privighetori cântând pe crengi te cer;
Un plug albastru'n lumea noastră ară
Și-ți samănă grăunțele de cer!

G. TALAZ

T A T Ă

Sufletu-ți spre ceruri și-a luat avântul...
Trupul tău în roze și-a primit vestmântul...
Ți-ai sfârșit pedeapsa. — nu mai vezi pământul...

Dar spre tine, tată, gândul mi-l îndrept
Și în lumea-aceasta pare că te-aștept
Să-ți ascult, — acum. — sfatul înțelept

Insă, azi când sufăr, nu poți să vii, tată,
Ca să-mi dai puterea ta de altă-dată:

Iluzionarea-ți neasămănată...

Drumul vieții mele este tot mai greu
Fără tine, tată; doar în Dumnezeu
A rămas speranța sufletului meu.

El ți-a dat răsplata: nu mai vezi pământul
Trupul tău în roze și-a primit vestmântul
Sufletu-ți spre ceruri și-a luat avântul.

NIKITA MACEDONSKI

A L B

În aspra dimineață când te-au dus,
După atâta timp de stat în casă,
O clipă — cea din urmă — ți-a fost pus
Sigiliul liniștei pe fața trasă.
Pe drumul spre biserică bătrână
Era un pod de proaspătă zăpadă
Întins s'ascundă lacoma țărăni
Care-aștepta făgăduita pradă.
Pe sicrișul ca o jucărie
Ningeau mereu hulubi fâlfâitori,
Căci Dumnezeu în vaga'i vecinicie
Se rușina că te-a lăsat să mori!
Și clopotele cari aveau delir
De groaza însărcinării lor nebune,
Sunau de parc'aveau mereu să sune,

Vestind neînțelesul tău martir!
Fusesseși singur marea mea avere!
În gându-mi se 'mpietrea ori ce cuvânt,
De-avea să fie jalca-mi, o făcere
De lespede pe micul tău mormânt!
Mi se păru atunci că anume
Naveai în jur flori, cântece și soare;
Ca tot să poarte doliu alb pe lume
Când un copil duios ca tine moare!
Că zarea se făcea imaculată
Ca tot în jur să-ți semene mai bine,
Și că în doliul alb, era o pată
Doar sufletul întunecat din mine!

ALICE SOARE

ETERNA FRICĂ...

Am adormit... Și dorm atât de sfânt
Și-atât de cufundat în infinit,
Încît din mine — omul adormit —
Nu mai există urmă pe pământ.

O, cum mă tem să nu mă fi sfârșit!
Sînt prea eter și prea fără cuvînt;
Încerc să spun o vorbă și să cînt
Și încerc să mă sugrum ca un smîntît.

— Cum, Doamne, Tu omori pe cei ce dorm?
Desleagă-mă din somnul uniform,
Desleagă-mă o Doamne — mă deslegi?

Și m'am trezit cu-avîntul pămîntesc
Prin care și cei dîrzi și cei betegi
Se luptă 'n somn să știe că trăesc.

TH. IORDACHE-PECHEA

PRIZONIERII

de D. IOV

Trig și viscol, să nu lași un câne afară. Așa izbește, cu aripi de hulub alb, în vânt. Vântul umple valea de chiote de murez. Deasupra orașului fumul înălțăți de fumă. Inserarea încenușează prietea albă.

Irina, aducând iarna în rochii, intră în ceața în cojile de rac fierț a mâinii. Insurită de omăt, s'apropie de sobă, brațele întinse.

Dudue, uități-vă ce-am găsit...

Desface palmele căuș și-arată :

...o păsărică... m'am dus să scot apă

și să-mi înșepentă lângă fântână.

...și-vă, sărăcuța, nu poate să zboare...

...o vrabie, ciufulită, numai cu două

...pe în coadă : par'că i le-a smuls vântul

și joacă cu ele pe omăt.

Vai, dudue, oare n'are să moară ?

Debi de cafea prăjită a Irinei privește

și apropie păsărică de obraz vrând

ca să-i asculte, cu fața, bătăile inimii.

...și, tuindu-și buzele, aburește căldură

pe căpsorul în care ochii, cât gămă-

de bold, s'au rotunzit, mari.

...o odăe e cald. Din sobă izbucnește do-

ra jaratecului. În văpaia de răsărit de

pe a focului, vrabia privește tîntă, ne-

scătată, bolnăvicioasă. Irina vorbește așa.

...o doară :

De unde-o fi ea, săraca !...

Vrabia par'că a înțeles vorbele servi-

torii. A închis ochisorii, proptindu-și ca-

pe vârful ciocului, în palmă.

...Moare, Dudue, țipă Irina așezând

șuștea pe covor.

Păsărică a stat nutin, ghemușor, apoi,

surortită de frig s'a înălțat pe picioarele

și chibrit și-a început să țopăce, în sal-

te mici.

Vai Dudue, uite-o... s'a încălzit săra-

cu, uite-o cum merge...

Mai bine adă-i ceva de mâncare,

unde Duduia, urmărind mica vietate

când vine Irina cu miez de pâne, vra-

bie mică. A găsit-o sub pat, într'un colț

neșos. Fărămăturile de pâne le ciu-

ca cu pofta unui flămând. Părea că

se să se mai sature. Apoi când gușa

se cătuca, vrabia încercă să zboare.

...doi ori s'a înălțat cât palma și de

doi ori a căzut oprită pe covor.

...o ia, o mângăie și-o caută, în bă-

locului, la gura sobei.

Are aripioara rănită. Dudue, aripa

...o.

O fi degerată.

Nu, îi rănită, uități-vă cum o ține'n

...lând sub aripă, sub puf descoperit o

rosie.

...laca aice-i rănită, sărăcuța

...ține'n nutin și-i vorbește :

...Ce te doare pe tine, vrăbiuță ? Ari-

...ra te doare ? Cine te-a pâlțit pe mata ?

...Vrabia închide ochii și par'că zămbeste

...strălucirea focului.

...Ce facem cu ea, Dudue ? Jos n'o

...n lăsa, că s'a vîrț undeva ș'a muri.

...O vîrăm între ferestre, răspunde Du-

...și să lași sus gemușorul deschis, să

...caldura.

...na se sue pe-un scănel, deschide ge-

...mul și dă drumul pasărei. Vrabia a

...ca un bulgăr, pe nisipul dintre

...doi ferestri.

Oare n'are să-i fie frig, Dudue ?

— Cum să-i fie frig ? că doar nu-i a-

fară. Jos, după cercevea vrabia nu se mai vede, a-nghijit-o întinericul.

După câteva zile, vrabia ajunsese prietena casei. Dimineața, când începea să fugă întinericul din odăe, ciocănia în geam : cic-cic-cic-, cu pliscul ei cenușiu, vrând par'că să spue : bună dimineața... v'ați sculat ?

Și Duduia se trezia în toaca mărunță a vrăbiuței. După ce Irina făcea focul, se arca la fereastră. Cum o vedea ridicându-se pe scaun, înălța capul, privia sus, spre gemușor, așteptând ploaia de fărămături. Mânca, mânca, până i se umfla gușa ca un merisor. Apoi, fiindcă fereastră era prinsă'n ene și nu să putea deschide, în loc de apă Irina îi aruncat omăt în care vrabia își infunda ciocul.

Afară viscolul să-nțeția izbînd pulbere albă în ferestri. Culcată, cu picioarele în nisip, paserea asculta vijelia iernei, gîndindu-se poate la vremuri de sănătate când, pe evantaliile mici ale aripelor, răzbia un vifor pîn'la streșina unde-și avea cuibul și unde, după obosiala hranei, se odihnea alături de-o altă vrabie, înghemuite una'n alta.

Prin căpsorul ei trecea felurite gînduri : E bine aici între geamuri, la căldură. Mîncare cât dorește și vîntul n'o poartă ca pe-o suveică... Dar afară, liberă, în largul fărăi opreliste, cu tovarășele ei stînd cînceu pe crengile subțiri de cătină !... Ori cîntînd, în scormoniturile picioarelor, semintele mici, de buruene... Afară !... Pe-o cumpănă de fântână, ori pe sârma de telefon, sus, privind deasupra lumii... Un om adapă vita. În uluc a rămas apă, într'un colț, ca un ciob de sticlă. Ce bună e și rece !... Și sara, când se duce la cuib, obosită, cu frigul între pene, ce dulce e odihna, sub streșină, alături de-o prietenă... Adoarme, în cântecul de muzicuță a nopții...

Cînd Duduia pleca de-acasă, Irina apărea cu miezul de pâne în mîna. Cum o vedea apropiindu-se de fereastră, vrabia înălța capul și aștepta, privind cu ochi de mîrgelufe, ridicată pe picioarele subțiri, ca niște sârme. Servitoarea fărămița pânea și-o lăsa să cadă pe aurul nisipului. Vrăbiuța ciugulia repede pînă i se umplea gușa, apoi rămănea în colțul ei, tupilată, așteptînd par'că să-i vorbiască fereastră. Servitoarea se răzâma de prichiei și-o privia. În liniștea odăei inima ei se zbătea ca și a vrăbiuței : încet rar, vrând par'că să-și încetineze tremurările. Un naeniș de lacrimi îi îngreua genele.

Privia vrabia, asemănîndu-și viețile. Adusă la stăpîn din satul ei de pe malul Nistrului, de-un an se chinuete ca vrabia între cele două ferestri. Are de toate : bucăturie călduroasă, lumină să ardă noaptea lampa cât vrea, mîncare cât îi cere stomahul... Are de toate... și totuși par'că n'are nimic. Și aripele sufletului ei sunt rănite. Ar vrea să zboare, departe, în satul unde, din cusmele albe ale caselor, se toarce fumul în iarna care-a întroenit hudițele. Să schimbe lampa pe lumină în care abia se deslusec, noaptea, la clăci, povestitorii. Să mînănce horsul cu gămboase pregătite de mîinile cu bățături ale măicentei. Să doarmă pe cutorul cald ciugulind, ca păsărică seminte prăjite...

La icoane arde candela... Irina abate privirea spre lumină :

— ...și să-mi fie sărbătoarea, sărbătoarea... Lacrimi i se preling din ploape ca din niște streșine. Prin pânza lor vede vrăbiuța ca într'un strai de cenușă.

Ușa s'a deschis și Duduia a intrat vîrtej de primăvară.

— Sta-ai toată ziua, ca o leneșă. N'ai făcut nimica de cînd m'am dus... ?

Ți-am spus să mățuri prin odăi, să scoți covoarele afară, să lași blănițele la vînt și să le bați ; ți-am spus să speli mărunțișurile colca și să dai sobele cu var că uite ce urâte sunt, ca la țigani. Eu nu știu unde ți-i capu, Irino... De-atunci călcăm și rufele care-o mai rămas, care să prindă mucigai de cînd zac... O fată harnică nici n'avea ce face într'un ceas.

Irina iese, cu vrăbiuța 'n gînd. Furtuna rămăne 'n casă cu Duduia...

Sfîrșit de Februarie. Cer de sticlă albastră. Soare de aramă, călduț. Streșinele au început să plîngă. Pe omătul puhav să fugăresc lumini. Zorca s'a lărgit și din biserică ei vin mireze primăvărâtece. Pe cerdac, la soare, cîinii sorb căldura. Pe un salcăm ciorile își aerisesc stratele negre.

Într-o asemenea zi cu soare, Irina a intrat în odăe veselă, ca o dimineață de Mai. Aducea prietenei ei un dar : o crenguță de zarzăr cu mugurii cât niște cărbuși mici. Cînd s'a ridicat la gemușor, vrabia a săltat în sus, servindu-se de-o sinuoză avînt dar nu s'a putut înălța mult. Irina a vîrătat, cât a putut mîna și-a scuturînt crenguța într'un ungher. Și deodată par'că niferi noi se treziră în tîmporul mic. Sări pe întăia crenguță și 'ncepu să ciripiască. Vorbă, pe limba ei, privind pe Irina. Apoi începu, cu ciocul gri, să ciugulească un mugur care se dejgheocă și rămase ca un zămbet atârnat.

Putu, după trudnice încercări, să se urce pe-a doua creangă. Acu privia de sus, afară, scaldată 'n soare și'n lumină ochisorii ei năreau mai lucitori ca smoala.

În fiecare dimineață o gîșia mai sus. De-acolo, de unde se urca, ciocănea în geam să le trezească.

Săria din creangă 'n creangă, voioasă, ca într'un conac. Cîrîia mărunt și cînd încerca zborul, aripa bolnavă rămănea nemiscată.

Într-o zi cu soare mult și primăvăratică adiere, Irina luă o hotărîre :

— Eu îi dau drumul. Dudue, să se bucure și ea.

Dusă afară, vrabia încercă să zboare, dar nu putu decît să tonșe. Irina se 'ntristă. O duse iar la locul ei, în odăe. Și vrăbiuța sări, cu greu, pe creangă de jos și rămase, cu ciocul în pene, nemiscată.

Îi bolnavă Dudue.

— O fi mîncat prea mult... dac'o îndopi toată ziua !...

Dimineața a adus soarele 'n odăe împraștînd maci de aur pe covoarele înflorite. S'aude par'că lumina cîntînd încet. Și pentru întăia oară ciocul cunoscut n'a hătut destoptarea.

Irina se sue pe scănel, cu mîna plină de pâne. Pe creangă nimic. Se uita 'n jos ; n'o vede. Și sare, rîcînd : Dudue !...

UN PAȘTE ÎN TREN

de NIC. VLADOIANU

Când a primit Coana Zinca telegrama din Râmnicu Vâlcea că trebuie neapărat să plece în ziua de Paști în orașelul muntos din rodul Olteniei, era cât p'aci să-i vie leșin! Nu care cumva să credeți că cine știe ce interese sau motive materiale și suflați o legau pe coana Zinca de Buzău, așa încât prezența ei cu prilejul Invierii Mântuitorului, să fie absolut obligatorie acolo. Deși nu o lega nimic, totuși coana Zinca nu putea să plece. Nu putea, dar trebuia să plece! O fată e o fată și un ginere e un ginere. Poate că ar fi plecat coana Zinca și dacă fiica d-sale s'ar fi plâns de blestemățiile reale sau imaginare ale soțului său, dar atunci când telegrama era nu dela fiică, ci dela ginere și când acesta încerca într'un stil de o revoltătoare vehemență să atace odrasla Coanei Zinca, este ușor de înțeles că d-oi, n'avea altceva de făcut, decât să se suie în tren spre a aranja lucrurile.

Ce spunea telegrama cu pricina? „*Marioara luat câmpii, vino imediat. Mișu*”. Cuvinte puține, dar grele! Ca să fie cuvinte puține într-o telegramă admitea Coana Zinca, care toată viața ei a fost pildă de economie, dar gravele afirmațiuni telegrafice au revoltat-o atât de mult încât a provocat o adevărată întrunire a cunoscuților d-sale din Buzău cu care prilej a fiint să înfierze așa cum se cuvine, pe păcătosul de ginere. Ce n'a spus coana Zinca despre ginerele ei? Ce n'a putut să spuie această mamă ideală și soacră infernală? Ce n'a imaginat? Logica d-sale infailibilă a mers până acolo încât și-a formulat cam în acest fel concluziunea: „Chiar dacă fie-mea l'ar fi omorât pe Mișu și tot n'ar fi avut drept păcătosul să-mi dea o telegramă ca asta”.

Trebuie să recunoaștem că în acest caz, într'adevăr ginerele d-nei nici n'ar fi trebuit nici n'ar mai fi putut, telegrafia la Buzău. Dar raționamentul d-sale e prea personal și subiectiv ca să se oprească la asemenea mărunțișuri și hotărîrea d-sale a fost luată: „Plec la Râmnicu-Vâlcea să-mi scot fata din ghiarele pânistășului”. Coana Zinca numea „pânistas” pe ginerele d-sale, fiindcă pe când era copil fusese crescut într-o mănăstire catolică. Preparațiile au început rapide și iahnice. A lăsat baltă și făina, și zahărul și coșurile cu ouă și șuncile și toate celelalte pro-

Esită afară, ingenuchiată pe prispă, Irina o caută cu privirea. Într'un colț, după cerevea, vârată, cât a putut, în nișă, vrabia zăcea ca'ntr'o albiuță. I-a ciocnit în geam, dar nu s'a mișcat.

Izbucni în odăe, furtună:

— Dudue, a murit...

În cerdac, în baia de soare, Irina ține în mâni trupșorul rece, mai rece ca atunci când l'a găsit la fântână. Și plânge... plânge... și nu poate îngăima o vorbă... Parcă ține în mâni inima ei, viața ei...

A doua zi, când Duduia strigă servitoarea, nu răspunde nimeni.

Irina plecase în larg, după soare, după mireazma proaspătă a pământului, după vântul primăverii...

D. IOV.

Soroca

vizii de Paște, și-a înghesuit lucrurile în două geamantănașe și s'a dus la gară.

Gara din Buzău nu e desigur cea mai proastă gară din România, dar are o caracteristică specială de tristețe pe care nu o are aproape nici oaltă gară. Atmosfera aceasta reuși s'o indispuină și mai mult pe coana Zinca, mai ales că nici în salonul de așteptare, nici în restaurantul gării nu găsi pe nimeni cunoscut, căruia să-i poată comunica condamnabila purtare a ginereului.

Când trenul a sosit în gară, Coana Zinca s'a repezit spre un compartiment de clasa II-a, s'a certat un pic cu hamalul pentru bacșiș și s'a așezat lângă fereastră. În compartiment nimeni. În ziua de Paște personalul Căilor ferate nu poate conta pe altă clientelă decât pe aceea a soarelor uădrăvane. Ce să faci coana Zinca? Cu cine să stea de vorbă? A încercat și d-oi să lege o conversație cu conductorul de tren, dar acesta, imposibil pentru revoltele suflați ale mamei soare, a salutat rece și a înclis ușa compartimentului. Și ce încet mergea trenul!

În sfârșit, cu chiu cu vai, a ajuns la Plocești și acolo întâmplarea, sau Dumnezeu, a dat Coanei Zinca un tovarăș de călătorie: un nepot al cucerului mătușii moașei soacrului nevestii din prima căsătorie a lui Conu Grigore, fostul coleg de școală al bărbatului Coanei Zinca. Și cum coana Zinca avea venerația legăturilor de familie, a întâmpinat pe acest colateral tot așa de rudă cu d-oi ea și d-ta cititorule, care citești aceste rânduri, ca pe propriul ei copil. În mai puțin de două minute și-a adus aminte de numele lui, de pojarul de care a suferit când avea șapte anișori, de căteana vecinului care-l mușcase de picior când era în clasa III-a primară, de caișii din curtea lui Fundulea pe care tovarășul de acum le fura cu o rară abilitate, pe când avea 11 ani, de sârca licamului, de cele două pahare sparte în bucătăria lui Nenea Tase, în sfârșit de toate antecedentele posibile și imposibile ale tânărului din compartiment, care răspundea la modestul nume de Ion Ionescu și pe care Coana Zinca îl boteză prompt: „Nellu”.

Bine înțeles, primul punct adus în discuție a fost telegrama pe care vagul nepot o reproblă cu toată îndârjirea ca să nu contrazică pe Coana Zinca.

Când trenul ajunse la București, Coana Zinca începuse deja să aibă pentru Nellu o afecțiune deosebită așa că hotări să plece împreună ea să facă o raită prin Capitală până ce vor lua trenul spre Râmnicu-Vâlcea. Imaginativă și fantezistă, Coana Zinca se uita la Nellu și surâdea mulțumită. Soarele dulce de primăvară o înșubnase. Își uitase chiar mânia contra ginereului, ba uitase așa de mult de el în cât se gândi să deschidă vorba cu Nellu despre fiica d-nei fiindcă... poate... de ce nu... s'o ia el de nevastă...

Ionescu, care părea foarte uluit de aceste propuneri neașteptate, o lăsa să înțeleagă ce vrea și cât vrea. Peste două ceasuri, luară trenul spre Râmnic

Se înoptase.

Coana Zinca consumă vreo două brânzoaice, oferi lui Nellu trei, se înveli cu un tartan și adormi. Nellu adormi și el întrebându-se dacă într'adevăr se duce la

Râmnicu-Vâlcea să-și vadă familia, ca să se însoare. Dupa multe ore de staționare și de pufăială, trenul intră în orașelul în care Coana Zinca trebuia să-și îmbrățișeze și să-și salveze fata perou, Marioara veselă și sprintenă, într-o întâmpinarea mamei sale. Coana Zinca scâpă o lacrimă de bucurie. De lângă lături de Marioara, d-neaci văzu pe Mișu și la această surpriză, înecă o crimă de necaz. Se uită spre Nellu și ca acesta să fi cerut vreo încurajare crezu obligată să-i declare: „Nu-ți fie frică, măică, chiar dacă s'au împăcat tot o divorțez. O divorțez și ți-o dau de nevastă. Scoborî din vagon, își arăta fata pe amândoi obraji și când Mișu să-i sărute și el mâna, aproape că-i lăsa se spatele.

— Nici nu vreau să stau de vorbă dumneata.

— De ce mamă soacră? Christos e viaț! Vino de mă sărută!

— Adevărat a înviat, dar nu te curăță! Dar ce e paraponul ăsta pe mine? În loc să mă săruți că i-am spus Marioarei să-ți gătească tot ce-ți place duce-te tu să faci pască și miel fript la cește? Ce ai eu mine, mamă soacră?

— Auzi, ce am eu dumnealui, iluzii? Marioara ce spune?! Se face că nu poți să citești telegramele...

— Ba știe mamă, că el ți-a dat-o vrut să-ți facem o bucurie de Paște!

— Bucurie? Asta se chiamă bucurie? Se vede treaba că ai uitat ce-ai scris telegramă!

— Ba de loc, am scris doar atât: „Marioara luat câmpii, vino imediat”.

— Ei și asta, înseamnă bine? După ce-mi permiți să vorbesc cu astfel de cuvinte odorul meu, vrei să-ți mai dau bună ziua?

— Ce cuvinte mamă, zău că nu te cec nici eu. Din economiile pe care le-am făcut am cumpărat câmpii din dosul voivului și Mișu ți-a telegrafiat ca să bucuri și d-ta și să faci Paștele cu mine!

— A, așa... vasă zică nu a vrut să plece?

— Vezi dacă ți-e gândul la rele, mamă soacră. Am cumpărat 50 de pogonci câmpii ăia frumoși pe unde îți plăc dumitale să te plimbi. Ei, haide vino mă sărută!

— Să te sărut, ce să fac, măcar că-mi ești de trebu!

— De ce mamă?

— Cum de ce? Fiindcă eu înțeleg asta mi-am făcut toate socotelile și am venit cu Nellu, care voiam să ți-l dau de bărbat, Marioara. Nu așa Nellu!

Coana Zinca se uită jur împrejur și mai descoperi problematicul ginere. Băiat serios, se suise într-o birje dusese spre casa părintească.

I L I N C A

de LT. PAUL EPUREANU

Cum te lași în spre București dela Afumați în jos, pe șoseaua care se ține dreaptă înainte ca o fâșie de pânză de in înlinsă la soare, veneau într'un amurg de Aprilie în anul 1821, doi călători încovoiași în sei și legănași în pasul domol al cailor oboșiți. Erau tăcuți și gânditori.

Unul din ei rupse tăcerea

— Radule, am nevoie de-o iscoadă deșteaptă și gata la sacrificiu.

— Măria Ta, poate să aleagă unul din toți căpitanii : cinci toți suntem gata pentru Măria Ta.

Domnul Tudor zâmbi.

— Nu, Radule ; nu mă îndoiesc de voi, căpitanii mei ; dar vreau să cunosc sufletul Eteriei Grecești, așa cum nu este el în afară : vreau să aflu tainele inimii ale celui mai neînsemnat soldat al Eteriei, căci numai acela nu poate ascunde flăcările nemulțumirilor ce-l ard. Pentru aceasta îmi trebuiește o femeie, o românecă, care să fie așa cum sunt ele născute, iar nu făcute : înțelegătoare, supusă, răbdătoare, și cu sufletul la pământul ei, și cu dragostea la Neamul ei.

— ?

— Ia vezi : îmi trebuiește astă seară o femeie istețică.

Radu gândea.

Noaptea își lăsa umbrele ei tot mai dese ; călătorii își urmau drumul tăcuți. Într'un târziu ajunse la marginea Colentinei. Un strigăt puternic îi opri.

— Stă-ă-ă-ă-ă !

— ?

— Cău-i !

— Oameni buni.

— Cuvântul ?

— Oltu.

Străjeru deschise bariera de lemn și cei doi călători se afundară în câmpul plin de corturi soldățești. Descălecară în fața celui mai mare cort care era păzit de doi osteni îmbrăcați în port oltenesc. Un ostean sări la cai, ingenunche și-ajută celor doi să se scoboare.

— Hai la mine, Radule !

— Vin, Măria Ta.

Intrară în cort. Un soldat răsarit ca din pământ, ajută celor doi călători să-și scoală cismele de iuft pline de noroi.

Apoi Domnul se întinse pe lavița acoperită cu chilimuri lucrate în țesătura oltenescă și-și puse mâinile căpătâi.

— Așa Radule, gândește-te la vreo femeieșcă delea de se țin dupe noi, și vezi care-i mai de nădejde.

— ?

— E grea încercarea, dar și numele ei se va săpa în inimile tuturor Românilor.

— ?

— Înțelegi tu, e iscoada care va da viața sau moarte muncii noastre pentru năpăstul Român.

— ?

— Hei ! Ce crezi Radule ?

— Apoi, Măria Ta, să am plecăciune, m'am gândit și m'am răzgândit. Eu am ales-o după gândurile mele și după trebuința Măriei Tale. Dacă Măria Ta binevoeste a-mi da auzulfare chiar în astă seară copila mea Hinea, frumoasă cum nu sunt multe și vioaie cum nu sunt toate, cu sufletul bătănd a băiat mai mult decât la fată, femeie ce lovește pasărea din sbor cu flinta, sare murgul pe deselate și trece Oltul dând înnot mai abilitic ca un Pandur, dacă Măria Ta o primește, io părintele ei,

o dau Domnului Meu s'o încerce în primejdia grele, așa cum e încercată biata țară.

Radu rămase smerit.

Își cunoștea el puilul lui de fată, și tare ar fi vrut să-i primească Domnul sfatul lui și istețimea ei. Domnul Tudor, Domnul Pandurilor de pe Jii și Olt, deschise la început ochii mari nedumeriți, apoi își lăsă genele lui negre și dese să-i închidă lumina ochilor.

Hinea !

Băetanul cu chip de fată, Bujor, Bujorel, cum îi spunea el, Domnul și Stăpânul ei. O vedea cu ochii ei negri ca mura, cu fața îmbujorată și cu cozile pe spate, cum se clătina de plăcere că el, Domnul Tudor o lua încet de bărbie și-o chinuia spunându-i răzând :

— Hineo, Hineo : eu te-aș face un Pandur, Hineo nu nevastă la gospodărie.

Sau în alte zile când Domnul venea la ei să bea cafeaua în ceardacul de vară, de unde se vedea creasta munților în spre unguri :

— Hineo, ție-ți trebuie bărbat de munte Hineo, cu pieptul de stâncă și cu ochiul de vultur Hineo... și ochii ei se acopereau cu genele ei lungi și negre, și obraji i se aprindeau.

— Te-ai aprins Bujor, Bujorel ?

Ochii Domnului se aprinseseră și ei.

— Ei bine, Radule, nu se poate o potriveală mai nimerită. Și eu mă gândeam la Hinea ta, dar mi-era teamă de tine, părintele ei.

— ?

— Nu-i lucru ușor să te avânti tu, femeie tânără în mijlocul bestiiilor de oameni...

— ?

— Ș'apoi Hinea ție-e dragă Radule. E cea mai mică dintre fiicele tale și singura care a rămas în casa ta.

— ?

— Nu ție-e greu, Radule....

— ?

— Hai să căutăm altă femeie !

Radu zâmbi.

— Dacă e voia Măriei Tale, căuta-vom și alta, dar eu tare m'asî înalta să poată Hinea să ne ridice în slăvi pe toți ai ei. Nu mi-e teamă Măria Ta. Eu nu o știu fată, eu o țin băiaț. Și dacă Domnul meu cere sufletul tatalui, apoi sufletul copilului e ca și al lui tăta-so. Ș'apoi dacă o fi, s'o fi să piară, mai bine să piară pentru Țară decât să piară cu mâinile în sân Măria Ta, ea nu-i nimic, noi suntem binele și răul Țarei. Trăim noi, trăeste țara, murim noi, moare țara. Las-o Măria Ta să se ducă acolo unde este primejdia. Ea nu știe ce este primejdia, ș'apoi este atât de istețică, încât Eteristii, oameni cari s'au înflăcărat pentru o cauză, dar care nu au dat ochii cu focul, cu greu ar putea-o juca după voia lor.

Se ridică în picioare. Sebia rusească ce-o purta la brâu, străluci în lumina opaițului întunecat. Fața lui era luminată, ochii lui erau aprinși.

Într-o dimineață de primăvară, ostasii Eteriei grecești ce stăteau rezemați în flintele lor lungi cu cremene pe câmpul de exerciții din fața târgului din afară, văzură trecând o țigănceușă plinuță și frumușică cu un sac la spinare ducându-se la târg.

Aristia Porucicu își lăsă oamenii în repaus și plecă după ea.

— O ! frumoșica fătuța ; te duți în sacul dia spate ?

Țigănceușa îl privi vicleană întorcând ochii a vino neocace.

— Urzici, Arhonde ofițer.

— Urzici ? Aua trebuiește și la mini urzici bre fatuța, eu mi-ți plătește bini.

Și Aristia privi fata în albul ochilor. O derință pătimase juca în fulgerile lor.

— Vini cu mini ! și Aristia o luă înainte și țigănceușa după el. Trecură prin târg, ocoli turnul de foc și o luară la dreapta. Se opriră în fața unei case cu prispă și urcară sus.

— Vini îți fatuța și pune urzici în camera asta.

Țigănceușa intră și Aristia închise usa după ea cu ivorul. Se repezi la ea ca un vecs din minți.

— Ama frumoșica fatuțu, ochisorii tăi, trupșorul tău m'a fermecat.

— ?

— Ama....

— Inapoi ! Arhonde ofițer, inapoi !

Și țigănceușa își scoase brasmata de pe cap și îi vorbi în cea mai curată grecească.

— Arhonde ofițer, nu sunt țigancă : sunt Românecă de neam, dar mi-s dragi ofițerii Eteriei și m'am îmbrăcat așa în haine de țigancă ca să-i pot vedea mai bine.

Aristia înărmurise.

— Ieriare Doamnă, ieriare. Eu v'am luat drept ce v'am văzut ; dar... totuși frumusețea domnicii-voastre mă atrage și voi face tot ce-mi va sta în putință să vă fiu plăcut.

Țigănceușa se uită galeș la el.

— O ! Nu trebuie să faci multe pentru mine.... Să aduci mâncări și băuturi și să petreci ziua de azi numai noi amândoi.

Aristia crezu că visează.

— Oh ! Kera-ma, totul este la picioarele domnicii-voastre.

Pe la cântatul al doilea de cucuș, țigănceușa era la cortul Domnului Tudor.

— Măria Sa doarme.

— Trebuie să-i vorbesc acuni ; am libertate să vorbesc cu Măria Sa ori când.

Pandurul stătu pe gânduri, apoi chemă pe ofițerul comandantului străjilor.

— O fetișcană cam țigănoasă vrea să vorbească numai decât Măriei Sale ; zice că are voie să vie la Măria Sa oricând.

— E Hinea.

Perdeaua dela intrarea cortului se ridică, Hinea intră și se aruncă la picioarele Domnului. Un plâns cu sughițuri o necă.

— Măria Ta, ție-e viața în primejdie. Căpitanii tăi te-au vândut. Grecii îți întind cursa să te ucidă. Să nu te duci la ei. Măria Ta. Îți vor arăta voce bună în față, și-n spate își vor ascuți iataganele...

Domnul Tudor rămase gânditor. Ridică pe Hinea dela picioarele lui și-o privi drept în ochi.

— Hineo, chiar de m'ar tăia mă duc. Domnul Tudor nu știe ce este frica. Dacă eu sovăesc, ce vor face Căpitanii mei, ce vor face Pandurii mei ? Vor Căpitanii mei să pier ? Să pier ; dar din sângele meu

in strainatate

UMBERTO BISCOTTINI

de IRINA C. IONESCU-SANGER

Iesiserăm în grup, să admirăm — ca fiecare „roman“, acel joc de lumini, acea ondulată dantelă aprinsă ce desemna măreția bisericii „San Pietro“, cu cele două primitoare colonade laterale. Ne îndreptam acum spre „Pincio“, cel de al doilea punct de atracție al mulțimii, căci de pe înălțimea vestitului deal împădurit cu brazi, și îmbălsămat de trandafiri și portocali ce nu rodesc, privirea-ți alunecă pe luciul întunecat al Tibrului până departe, către minunea iluminată. Și, altele ori atât de liniștit, poetical parcă al Pinciuului foroftea de lume: unii suiau venind dela „San Pietro“ și îngrămădindu-se pe balustradele de piatră sau la „Casinou“, să privească îndepărtatul contur iluminat, alții coborau grăbiți, să-l vadă mai de aproape.

Iar grupul nostru, reflectând asupra embelor aspecte, căuta acum un loc de odihnă. Ne așezarăm pe niște bănci de piatră, sub uriașele umbrare ale acelor pini maritimi ce decorează misteriosul parc.

„Priviți în față, drept, zise unul din noi, și spuneți ce-ați văzut...“

— ???

— „Pe mine mă așteaptă acest soclu gol“...

Vorbea *Umberto Biscottini*, profesorul de 29 de ani, doctor în litere și filozofie, autorul documentatului studiu „*L'Anima della Corsica*“ (Bologna 1928) lucrare

vor răsări alți Tudori, alți răsbunători ai Poporului Român.

— ?

— Ilincio. Zici că mâine nu voi mai fi? Hu!

— ?

— Vino lângă mine.

— ?

— Ilincio, uită-te în ochii mei. Ce-ți spun ție adâncurile lor? Ce-ți vorbesc ție luminile lor, și ce ți-au vorbit totdeauna? Nu simți cum te pierd ochii mei în adâncul lor? Nu simți cum te nconjoară pe tine Ilincio, flăcăile lor..... Ilincio, mi-ai fost dragă ca copilă. Ilincio mi-ești dragă ca femeie. Acum tu te-ai înălțat Ilincio și mi-ești dragă ca Româncă. Te-ai dat în mâna bestiilor pentru Români ții, pentru Țara ta. Se vor închina Români pentru sufletele noastre, dar nu te voi uita niciodată. Ilincio, femeie de Români din tinutul Oltului...

Cu lacrimi curgând, sărută Domnul obrazii și fruntea Ilincăii.

Pandurii care-au pribegit prin văile Oltului după uciderea Domnului Tudor, a spus că noaptea eșea din spuma apei un glas de fecioară, ce îngâna odată cu valurile Oltului, jelind, cântecul Domnului Tudor.

...Tudor, Tudor, Tudorel
Dragul mamei voinicel...

* Locot. PAUL EPUREANU

de un mare interes spiritual pentru poporul italian.

În fața noastră, în înșiruirea albă, deasă și uniformă a busturilor de marmoră ce înfățișează celebrități dispărute, era un soclu gol. Și toți glumirăm, protestând zgomotos contra părerii profesorului Biscottini, propunându-ne reciproc pentru ocuparea locului vacant pe soclu alb, apoi sfârșirăm discuția animată, decretând unanimitate și aproape serios, că singurul indicat pentru ocuparea acestui post liber printre celelalte celebrități ale Italiei, va fi tot doctorul Umberto Biscottini, dar peste o sută de ani...

Vorbirăm despre înfățișarea tristă a busturilor albe în întunericul nopților liniștite, amintirăm, fiecare, crâmpie din viața unora, se puse problema ochilor lui Petrara, pomenirăm de Laura și de nemuritoarele sonete...

Alunecarăm în diferite domenii...

Era o animație școlărească în glumele noastre, al căror miez îl forma de obicei câte o idee lansată de isteța vervă a doctorului Biscottini, alături de bonomia soților Isopescu.

Umberto Biscottini, directorul importantei reviste: „*Il Giornale di politica e di letteratura*“ (revistă care a închinat numărul său din Decembrie, c. României), e autor dramatic, director general al școlilor streine, profesor... Dar să lăsăm fiiturile și să vorbim de om. El e un protector și un amabil îndrumător al Românilor aflați în capitala Italiei. Informațiuni bibliografice și de tot felul, adrese de scriitori, legături cu editurile, orice fel de lămuriri în toate domeniile de activitate intelectuală. Umberto Biscottini le pune, în mod precis, cu multă gentilețe la îndemâna celor ce au nevoie de ele, cu acea naturalitate care te face numai să nu te simți deloc încurcat oricâteori te-ai adresa lui, ei chiar să ai impresia că-l cunoști de când lumea, și că el ar fi dator să-ți vie în ajutor cu vreo bunăvoință.

Umberto Biscottini s'a născut în Toscana, la Pistoia, în 20 Aprilie 1901, și-a terminat studiile la Universitatea din Pisa, unde s'a laureat în litere și filozofie, a funcționat ca profesor cinci ani la liceul din Lucca până când a fost chemat la Roma, la Ministerul afacerilor străine, unde lucrează și în prezent E. fascist infocat. A fost secretarul partidului naționalist.

Suflet meditativ, el a studiat problemele literaturii și ale filozofiei în legătură cu marele moment istoric pe care îl traversează Italia de azi.

Sub acea aparentă de tinerească optimism și lipsă de preocupări, Umberto Biscottini ascunde o natură de profund cugetător, minte cuprinzătoare de largi perspective în domeniile critice și istorice. Stilul său e concis, plin de vervă și de acel spirit pătrunzător cu rafinate ascunzături.

Acest precoce scriitor, în vârstă de abia 29 ani, are deja terminate, numeroase lucrări, printre cari (menționăm numai pe cele principale):

Culegere de poezii corsice, Torino 1923.
Alfredo Ariani, cugetător și artist (Pisa 1924), precursor al fascismului.

Asupra conceptualismului artei la Tommaso, Pisa 1924.

Viața și operele lui Cezar Balbo, Livorno 1926.

L'anima della Corsica, lucrare de o mare importanță, pentru vederile guvernului actual, despre care am mai vorbit, Livorno 1926.

Il Fascismo e lo Stato, Livorno, 1929, lucrare ce va fi curând tipărită în limba română în prezent, suat în curs de tipărire (în timpul lunei Martie, la Livorno, editura Ciusti): *Asupra italianității Dalmatiei*, Livorno 1929.

Insula Persică, note de călătorie prin Corsica.

În curs de preparație:

Poetii Renașterii (Ciusti, Livorno).

Massimo d'azeglio, (Le Monnier, editore Firenze).

Umberto Biscottini a fondat și dirijează, dela nașterea revistei, importantul: *Il Giornale di politica e di Letteratura*, în care a risipit multe importante articole, unele adevărate studii, după cum multe articole le-a risipit prin ziarele și revistele italienești și streine.

Profit de ocaziune și de buna sa dispoziție și-i pun câteva întrebări asupra țării noastre:

— Ce credeți despre România?

El mă privește lung, surâde și-mi răspunde cu amabilitate:

CE CRED EU DESPRE ROMANIA?

Nu e ușor s'o spui în două trei vorbe, deoarece atunci când vorbesc despre un popor, m'am obișnuit să țin seamă de umanitatea sa, adică de realitatea puterii sale, și de voința sa națională, fără să mă las furat de ademenirea sentimentului, ceea ce în cazul de față ar putea fi de o semnificație nu tocmă indiferentă pentru *Italia Modernă*, care mai mult ca oricând simte azi greutatea istoriei sale trecute.

Noi Italianii suntem și voim să rămănem prietenii Românilor, pe cari îi considerăm ceva din noi, lăstari ai aceleiași rădăcini, plantată în orient pentru a înălța însăși drapelul nostru, dar tot astfel, pentru noi, pentru existența și numele noastre comune, am dori ca Români să fie deopotrivă depozitari ai acestei tradițiuni și ai acestei mândrii pe cari singuri astăzi în Europa le simțim ca un drept al nostru și pe cari, deci, să știe a le descurca din eventualitățile politice, (cari o fac să surâdă uneori acolora ce reprezintă încă pentru Roma excluderea din cercul divin al spiritului ale cărui *stindarde sunt depurari aquilele*, și ai cărui apostoli sunt *legionarii*). Din Roma se vorbește astăzi Europei cuvântul unei noi civilizații, în numele Romei să strângem astăzi mai puternic lanțurile sângelui și ale culturii: vom culege împreună roadele cele mai bune.

critica literara

CONST. ARGEȘAN
și ALEXANDRU BIBESCU:
«Ferdinand catolicul»
(Dramă în versuri, în 4 acte)

TORQUEMADA.

Și perne moi și fine,
Ce chiamă par'că'n taină
cu mângâiere dulce
Sfioase două trupuri ală-
luri să se culce.
(insinuant)
Iar slarita e bună...

Natural, că toate acestea se fac în numele și la adăpostul Crucii. De fapt această voință este destul de adâncită. Astfel îl vedem convingând pe rege de marea vinovăție a lui Gomez (de care de fapt nici el nu era prea convins), hotărându-i singur pedeapsa, ha chiar pregătindu-se pentru tron:

Așa ci mâine însuși In-
fantia, după lege,
Va deveni proscrisă... iar
tronul pentru Rege
Devine-o jucărie.

AUGUSTIN.

Un tron al nimănui!

TORQUEMADA.

Când am în mână-un
Sceptru, pot ține și
pe-al lui.

Și disprețul lui pentru adevăratul conducător al țării se vede în scena următoare:

Biserica nu poate din
partea nimănui
Un ordin să primească..

în scena cu Juana:

S'a sfârșit!
Nicio putere'n lume, nici Papa
cel sfințit
Nu poate să mai erte bles-
tenul pronunțat.

dar mai ales în scena cu regle (III. 3):

Și Henric sta pe tronul-i și
Iolusi manlia scos-a
Că s'o lărască'n tărână
pe drumul spre Canossa.

O altă voință interesantă este aici aceea a Juanei pe care o vedem suferind pentru logodnicul ales. E poate singurul moment de factură romantică această iubire un tocmai conturată și totuși atât de nefericită. Lirismul de astă dată, e evident și versurile care, rareori, mai pot schiopăta, aici devin luminoase și scilpitoare ca lacrima. Cităm pasagiul mai ales pentru valoarea lui lirică:

Indură-te, o tată — de su-
fletu-mi ce moare!
Alăta am pe lume... Sfi-
oasă ca o floare
Mi-a răsărit iubirea ată-
ta de curată,
Că nu-i pe lume cântec
s'o fi cântat vreodată

Și nu-s pe lume lacrimi să
prindă'n boaba lor
Atâta sufcrină și-atât
amarnic dor

sau în scena XII, actul II. Și tot atât de interesantă e Juana în replicile satirice sau în scena nebuniei. Foarte puțin relief Gomez a căruia salvare nu e destul de motivată esteticeste, pare mai mult trasă de păr. Inexistență regina. Natural că nu ne gândim la o analiză amănunțită a acestei încercări care merită, desigur, mult mai multă sollicitudine decât tăcerea cu care a fost primită.

În ce mă privește voiu mai adăoga: planul arhitectural și forma, uncori, minunată. Că, din acest punct de vedere, vor fi și unele scăpări — nu e de mirare: autorii (mai ales d. Bibescu) se găsește, mi se pare, în fața unui debut. Nu ne'ndoim că, la o eventuală revizie, vor reuși să le ocolească Iată din ce cauză ne grăbim să le subliniem:

Ab, nu-i uit nici privi-
rea, nici țipetele ei...
La masa mea alături, în ca-
sa mea a stat...
Nu-mi sfărâma nădejdea
ce-abia mai mi-a rămas...
Nu-i minoată Spania că nu-și
au fara lor...
Nu pot sta două săbii într'o
aceaș teacă...

și mai ales abuzul de sinereze dela pag. 61—62: *gratie*: pe-o-noa-re și con-știn-fă: *pro-lec-tia*:

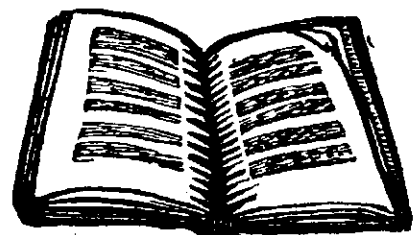
Sau forme dedinainte de Alecsandri ca:

Ce gânduri cu-a lor valuri,
din liniștea să-ți curme?

Și, pentruca să fim compleți, am fi dorit mai multă grijă tehnică (ndeosebi un spațiu mai vizibil între acte) ortografică și — de ce nu? — chiar la punctuație (în special la vocativele atât de dese fără a fi puse între virgule), mai puțină intervenție a numelui marelui închizitor care dă autorilor 10—15 versuri, o utilizare mai romoșnă a unor rime (*aur—teaur*) care încep să devie supărătoare, restabilirea fonetică a numelui etnic de *Maur* (nu *Maur*) și mai multă atențiune (dacă drama vrea să fie într'adevăr istorică) pentru culoarea locală.

E tot ceiace se poate spune — într'o analiză sumară, dar obiectivă despre încercare d-lor C. Argeșan și Al. Bibescu cari au pășit, fără îndoială, cu dreptul în genul dramatic.

PAUL I. PAPADOPOL

Vom zice dela început: o fericită reconstituire dramatică a unuia dintre cele mai sguđuitoare momente istorice. Titlul (nu tocmai potrivit) ne-o spune: sântem pe vremea lui Ferdinand Catolicul (în această aviație că, pentru conținutul lui, ținem de care ne ocupăm, l-am fi preferat pe acestal, pe vremea închiziției spaniole conduse de îndeobște cunoscutul Thomas Torquemada. Drama ne zugrăvește sfârșitul acestuia — ca o urmare aleptată, ca un act de dreptate (scena V, act. IV) ca o ispășire a purtării lui inumană și nechilzuite. De un singur lucru se pare că: de rolul redus pe care tocmai Ferdinand Catolicul îl joacă în această piesă. Din cele ce ni se spus aici, îl vedem evlavios și destul de energic.

Ce păcat că uneori e prea absent. Așa cum e toată atențiunea autorilor de asupra lui Torquemada cu a căruia foarte lucrurile se liniștesc. Ni se spune despre el că era un criminal sadic, un strănutat ipocrit:

Ab, fata cea de Maur
Ialăta de frumoasă...

Pe fata cea de Maur
O vreau, chiar dacă dânsa
pe mine nu mă vrea.
(serășnind)

Un rug imens în piață
va arde pentru ea,
Da... orice împotrindire la
mine n'are rost...
(hotărât).

Un rug (sacadat)
Cel mai năprasnic
din toate câte-au fost
E singura răsplată...

Și mai ios:

Dar n'o iubesc... o vreau
doar, a mea cât mai
curând.

AUGUSTIN

Ș'a urmă...

TORQUEMADA (bestial)

Rugul.. Pofta de-a
o veda arzând...

Incă:

Să mergem, Augustine, și
noi spre mănăstire;
Ne-asteapță brațe albe
și calde... și'n potire
Un vin spumos de Xeres...
ce-ți toarnă foc în vine.
Ce zici?..

AUGUSTIN (cu bucurie)

Cum vrei, stăpâne...

ACTORUL ȘI ARTA LUI

de D-na LILLY BULANDRA

Cunoscuta actriță d-na Lilly N. Bulandra a făcut să apară de curând un elegant volum cu titlul de mai sus. Cartea d-nei Bulandra occidental tipărită și scrisă cu nerv și cu competență este o lucrare merituoasă, care umple abia un gol mic din imensitatea celui fără de sfârșit din această ramură.

La noi s'a scris foarte puțin în materie de teatru, și adesea s'au bătut câmpii fără rost și mai mult în chestiuni personale din care să iasă în evidență în deosebi personalitatea autorului și să servească interesele lui, de cât pe cele generale ale breșlei.

Nimeni nu s'a gândit la școala actorului. Conservatoarele gem de elevii cari se adapă la izvoarele unui biet curs absolut elementar al învățării meșteșugului numai prin ceea ce le arată maestrul lor. Cărți prea puține, dacă nu chiar de loc, s'au scris pentru ei. De abia în ultimul timp s'a stabilit o programă mai serioasă în care să se cuprindă și studiul teatrului din toate timpurile și al literaturii dramatice clasice și actuale.

Dar cărți românești nu s'au scris, nu există cărți cât de elementare în care elevii să învețe cum să-și șlefuiască unele calități, sau cum să se dezbare de unele defecte, cum să pronunțe, cum să-și formeze o dicțiune bună.

Această lacună o umple d-na Lilly Bulandra, o distinsă și talentată artistă a teatrului Național din Cernăuți, unde e și profesoară la Conservator.

Cu un spirit de observație caracteristic actorilor de rasă, ajutată de o cultură frumoasă și de experiența unei vieți de teatru, d-na L. Bulandra a dat la iveală un volum pe cât de interesant, pe atât de neașteptat.

Se știe, pe artă se întemciiază cultura și civilizația unui popor. Dar dintre toate artele, celei teatrale îi revine mai mult misiunea de a instrui și a moraliza, spune d-na Bulandra în primul capitol al cărții sale.

Sarah Bernard compara arta teatrală cu un arc imens cu care geniul poezilor arunca săgeți binefăcătoare asupra Societății și moralei. Teatrul deșteaptă patriotismul adormit, bieniște neghiobiile și abuzurile; pe nesimțite face educația celor lipsiți de cultură, află îndrăzneala timizilor, susține credința, dă speranța și ne învață mila.

Nu se poate o caracterizare mai bună și mai minuțios și documentat exprimată cum e aceasta formulată de marea Sarah.

Teatrul nu are numai menirea de a distra.

Pe lângă partea morală care răsiază din el cu atâta îmbelsugare este de necontestat faptul că pentru mulți și în deosebi pentru cei mai lipsiți de cultură, teatrul este raza de lumină care-i călăuzește în beznă lor și-i educă chiar.

De aceea nu trebuie să vedem în el numai partea distractivă; ei dimpotrivă el este și o mare școală la care se adapă și cei lipsiți de cultură.

Piesele cu subiect eroic deșteaptă în sufletul poporului dorința de a fi la fel cu eroii din piesă, — îi răscălește sentimentele de patriotism. Plecând după reprezentare va duce cu el amintirea celor pe trecute pe scenă și prin exemple văzute va învăța să deosebească binele de rău.

Victor Hugo a zis: — „Nu trebuie ca mulțimea să iasă de la teatru fără să

ducă cu ea câteva noțiuni morale, austere și profunde”.

D-na Bulandra după ce ne dă exemple inteligente alese din cei mai mari profeți ai artei teatrale și după ce arată calitățile, înăscute ale unui actor precum și pe acelea care se pot obține prin studiu, își împarte cartea în mai multe capitole începând cu *Dicțiunea*, aceea însemnând calitate a actorului, fără de care celelalte ori cât de mari ar fi, se pierd și nu mai însemnează nimic.

Iată cum definește D-sa dicțiunea:

— „O pronunțare clară, o frazare corectă și o justă caracterizare a cuvintelor, toate aceste calități formează o bună dicțiune.

Dicțiunea este deci, arta de a vorbi distinct, corect, expresiv și plăcut. O vorbire clară, corectă este folositoare nu numai actorilor ci ori cui în viață. Când un orator, cu o dicțiune corectă vorbește, e ascultat cu mai multă plăcere; avocatul convinge mai ușor; profesorul e înțeles mai bine de elevi; militarul dă mai frumos comanda.

Dicțiunea, spune D-sa, e un lucru care se poate dobândi prin muncă pusă în serviciul voinței! (Deși cea mai bună dicțiune nu-i cea făcută ci aceea cu care te-a înzestrat natura. N. R.)

După ce arată că sunt trei feluri de dicțiuni și amme: prima *corectă*, a doua *expresivă* și a treia *dicțiunea ritmică*; autoarea trece la alt capitol de o importanță de-

osebită în cariera artistului: arta de a vorbi — Trebuie să înveți să citești ca să poți să vorbești, zice *Legouvé*.

Există deci o artă a cetitului.

Fără îndoială. Actorul care citește rău greșit se va obișnuși cu intonații în care va lucra pe nisip, nu va clădi, nu va ajunge la nimic.

Și astfel continuă cu celelalte capitole ale volumului, documentând și exemplificând, într-o limbă românească pe înțelesul tuturor, întreaga carte care cuprinde de capitole, punând la punct chestiuni de *Respirație, Vocea, Pauza, Punctuația, Dicțiunea expresivă, Reprezentarea mișcărilor, Privirea, Mimica, Gestul, Atitudinea, Punctul, Sensibilitatea, Puterea de observație, Spiritul de observație, etc.*

Actorul și arta lui este o carte bună. E scrisă simplu și fără pendanțism, cu înțelegere și corectă și pe înțelesul tuturor. Merită toată atențiunea. D-na Bulandra și-a pus în evidență încă o calitate bănuită și necunoscută până acum pentru care merită toate laudele. Volumul e bine realizat bine documentat, și bine exemplificat încât se împune de la sine chiar și actorilor verșaji cari tot mai puțin ceva de învățat din ea, și în deosebi din partea de conservator și tinerilor actori a căror *catechism* trebuie să fie.

Dar cartea e atât de interesantă în ea poate fi de folos ori cui dorește să se instruiască

GEORGE SCRIOȘTEANU

TEATRUL NAȚIONAL — CERNĂUȚI INCHIDEREA STAGIUNEI

Cu piesa „Alt Om” de Rey în traducerea lui Haralamb Ieca Teatrul Național din Cernăuți își încheie stagiunea. Vor mai urma și alte spectacole după cum s'au anunțat, — date în diferite scopuri de binefacere: spectacole pentru someuri, pentru sinistrati și pentru alte multe categorii sociale similare. Acest surplus de activitate deosebită că teatrul național din Cernăuți se complăce într-o muncă fără preget pe care de altfel a preconizat-o tot anul și care i-a adus roadele ce marchează un progres indiscutabil față de stagiunile anilor precedenți. Dar munca depusă în această direcție a avut un atribut tot pe atât de important: priceperea cu care a fost fixat repertoriul stagiunii.

Ei a reușit să împace perfect necesitatea de a rămâne în cadrul preocupărilor de propagandă culturală pentru care e menit orice teatru național, cu exigențele unui public care în primul rând plătește pentru ea să se distreze. De aceea spectacolele ca: *Scrisoarea pierdută, Punctul negru, Fracul, Prostul, Palma roșie*, vor rămâne în sufletul cernăuțenilor ca frumoase și neuitate amintiri. Nu putem vorbi, însă, de aceste succese fără ca să nu vorbim de d-nul profesor Bădărau directorul teatrului, și de acela care a fost tot sufletul stagiunii: d-nul Mișu Fotino. Munca, priceperea, tenacitatea și voința care s'au impus creatoare cu orice risc din partea directorului de scenă — d-l Mișu Fotino, a dat întotdeauna spectacole serios studiate, realizate cu un ansamblu

disciplinat în care elementele componente simțeau fiecare la locul său. D-l Mișu Fotino, în toate piesele pe care le-a jucat în scenă și în care a fost și interpret, adus mult simț al artei adevărate și o tăgăduită distincție, ceea ce i-au atras în tăgăduită dragostea publicului cernăuțean și l-a sărbătorit. Secundat admirabil de actorii, — în frunte cu d-nii N. Bulandra, Economu, Balaban, Aurelian, Moruzari, d-nele Annie Capuștin, Lilly Bulandra, Anca Balaban și Ecaterina Mironescu, ce și-au valorificat cu prisosință frumosele însușiri dramatice și au muncit cu răvnă și dragoste, s'a reușit să se dea publicului o stagiune din cele mai multumitoare.

Se cuvine, totodată, să relevăm și talentul de comic al tânărului actor Grig Vasiliu care ajutat de cultura ce o posedă va face în teatru carieră strălucită.

Dar toate acestea au fost aranjate și sprijinite cu suflet de adevărat părintesc către d-l profesor universitar Bădărau directorul teatrului care, datorită gospodăriei d-sale înțelepte, a adus atâtea îmbunătățiri de ordin moral și material teatrului nostru de aci.

EUGEN LITEANU

Cernăuți, 18 April 1950.

plastica

EXPOZIȚIILE O. BRIESE ȘI R. HETTE

(GALERIILE REGINA MARIA)

de MIHAIL GH. CONSTANTINESCU

Pictorul O. BRIESE nu este necunoscut publicului amator de arta frumosului plastic. E a patra oară de când expune în București. Însă o manifestare mai intensă a dezvoltat în cetatea Moldovei —

O. BRIESE : Flori

în Iași — creind dela 1910 un puternic curent artistic, acolo unde se simțea nevoia de o pricepere largă și de o putere

O. BRIESE : Copil

de muncă ce s'a evidențiat în mai bine de 16 expoziții. Aproape fiecare an, marca un progres, ce desfășura pe expozant dar și pe leșeni atât de sensibili în fața „frumosului“.

Expoziția prezentă, nu este decât re-

zultatul unei munci de intensitate apreciabilă, adecuată unei înțelegeri superioare.

Jocul măiestru al umbrelor ce se deplasează cu o ușurată remarcabilă, este bine prins, relând viața și ansamblu în : *stradă din Iași, poiana, peisaj de munte, amurg la margine de sal, case în asfințit, casă din mănăstire, dealul verde, etc....*

Un caracter esențial și de mare preț al pictorului O. Briese, este puterea sa coloristică, ce redă o realitate atrăgătoare, privată de orice elemente de natură metafizică. Astfel, *natură moartă* (ghivece), *mac, ochiul boului, flori din mănăstire, mac roșu, trandafiri, margarete* — precum și — *turc cu țigară, bătrânul Izet, lieana, copilul de Turc, mamă cu copil, țigancă* sunt tratate cu o finețe și naturalețe ce încadrează pe pictorul O. Briese într-o atmosferă de contemplativă seninătate picturală.

Sculptorul R. HETTE aduce ceva nou în atmosfera încărcată a sculpturii prezente.

Ideia analizată psihologiceste sub toate aspectele, reprezintă imaginea adevărului perpetuu. Dacă un sculptor — ca și un pictor de altfel — va căuta să redce particularității subtile ale fanteziei lui, atunci lucrările, își vor fi trăit viața din clipa executării.

Sculptorul Hette înțelegând acest lucru, a căutat să redce perpetuu. Desigur că asupra acestui deziderat a influențat și stilistica deosebită ce o posedă expozantul.

Astfel, *vagabond* — o puternică intrupare a expresivității — *filozof grec și dansatoarea cu castagnete* — după modesta mea părere cele mai interesante, — transpiră acea înțelegere psihologică de imortalitate, ce rezultă dintr-o tratare puțin decorativă, însă superior înțeleasă.

Școlarul, schiță de nud, haine vechi, ebreu adormit, hamal, după muncă — atrăgătoare prin atitudinea lor — *suzana, turc făcându-și țigara, tălăroaică, salahor, etc....* — interesante prin specificul impregnat, contribuie în mare parte la calificarea superioară a sculpturii R. Hette.

G. ȘTEFĂNESCU-AREPHY

După câțiva ani de odihnă îl revăd pe pictorul Arephy în expoziția sa din sala Mozart.

A făcut frumoase și vădite progrese în mănuierea pensulei și ne aduce de astă dată lucrări la cari nu ne așteptam. Era firesc să fie așa. Cine muncește ajunge să se desăvârșească și acest lucru îl poate constata ori și cine i-a vizitat expoziția.

Lucrările sale sunt interesante și prin aceea că artistul a evoluat, mergând înainte pe calea progresului și și-a îmbogățit cunoștințele studiind în străinătate. Lucrările pe cari le vedem azi în Sala Mozart, se relevă prin pătrunderea psihologică, — printr-un desen sigur și cât mai aproape de realitate și mai ales prin tendința de a căuta izvoare noi de inspirație.

Artistul este un modernist, un înfocat adept al școlii noi, care caută să redce nu atât frumosul, cât mai ales simbolizarea unor realități prinse în linii severe dar totuși corecte. Aceasta se evidențiază în : *nescarul, floarea soarelui în grădină, vedere spre Berendești (Argeș)*, precum și în *fotoliul verde* și câteva *nature moarte*.

Lumina vibrează, aerul se simte, perspectiva te farmecă. Iată trei lucruri ce se observă în toate pânzele sale.

Această expoziție este o manifestare merituoasă care se impune să fie văzută.

EXPOZIȚIILE

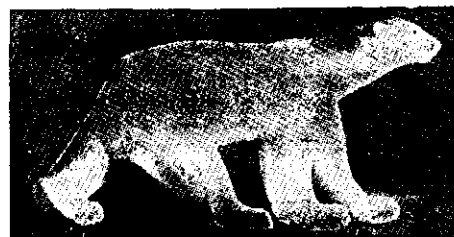
I. PANTAZI

În sala de jos dela Mozart expune sculptură tânărul artist I. Pantazi.

Dela început ținem să spunem că sculptorul Pantazi este un artist care calcă pe drumul cel drept al artei și să păzește de exagerările moderne.

Vizitând expoziția am admirat fără rezerve câteva capete foarte expresive, am privit cu mult interes unele din basoreliefurile pline de armonie cari încântă ochiul, precum este „Lupta gladiatorilor“, altele cu subiect mitologic și altele cu subiect militar precum și „ostașul român“ care răsare dârz din mijlocul acestor lucrări și încheiem cu constatarea că tânărul sculptor I. Pantazi, va da la iveală pe viitor lucrări din ce în ce tot mai interesante. Îl așteptăm.

D. CASELLI

așu și-așu...

BOABE DE GRĂU e titlul unei luminoase publicații redactate, din partea „Direcțiunii Educației poporului”, de d. Em. Bucuță. Tipărită în condiții tehnice speciale — ea constituită — prin clișeele de o claritate uimitoare, prin articolele de îndrumare și cronici, o lectură dintre cele mai instructive. Numărul apărut (Martie) ne aduce: darea de seamă a d-lui I. Bianu (Academia română și biblioteca ei) — însoțită de 14 valoroase clișee printre care: membrii Societății academice române la 1/13 Aug. 1867: o listă cu „întălele donații”, o pagină din „psaltirea voronețiană”, un document dela Petre Șchiopul, din 28 Maiu 1570 în Iași, un manuscris al lui Eminescu, etc.

Urmează „Bucegii iarna” (cu 11 peisagii) al d-lui Mihai Haret, președintele Turing-Clubului României.

Despre „statui equestre” scrie sculptorul I. Jalea (cu 9 clișee), iar despre „Cetatea Albă” (cu 8 clișee) d. Gr. Avakian.

Cei zece ani de experiență ai „Caselor Naționale” formează obiectul unei juste caracterizări din partea d-lui Jean Bart. (9 clișee).

CUMPANA PĂRINTELUI TEODORIT se numește schița monarhică pe care prozatorul Gala Galaction o publică în primul număr al rev. „Boabe de grâu”. Ni se zugrăvește chinul călugărului Teodorit care vrea să facă — în același timp — două fapte bune. Minunate — pasagiile descriptive și sensul moral al operei...

FOARTE BOGATĂ „cronică” a „Boabelor de grâu” ne aduce prețioase informații despre: Librăria de Stat, Cunoștința de carte, biblioteca „Astra” dela Brașov, Asociația mondială pentru educația adulților, anuarul mișcării culturale, școala română dela Sofia, viața satului românesc, atlasul lingvistic al limbii române, dicționarul limbii române, o expoziție a Românilor jugoslavi, Românii din străinătate, legături de cultură între Bulgari și Români, România în noua enciclopedie britanică, România la Barcelona, legături cu țări vecine, o expoziție a păcii, mișcarea antialcoolică în România, publicații despre România în limbi străine.

Urmează cronici speciale despre: teatru, muzică, cinematograful, radio, turism, sport, educație fizică, educația poporului la noi și în alte țări.

O REVISTĂ LITERARĂ publică studiul unui stihuitor despre „poezia pură”. Iată un fragment: „Dar nu pentru a discuta noul în artă scriem aici. Alții, mai în măsură decât noi, au abordat, cu mai multă convingere, granițele cu profundele ei ramificații: ale eticului, esteticului, etnicului etc. terminând la concluziuni de ordin social sau pur estetic”.

Intrebăm: se va va fi convins tânărul confrate că—prin astfel de cercetări — va putea cuceri mai curând Parnasul? E o eroare de optică. Întrucât ne privește îl sfătuim să lase altora „mai în măsură”

această penibilă sarcină, iar d-sa să confecționeze ceva note de călătorie sau un jurnal sentimental — lucrări literare ceva mai rentabile. Firește că — înainte de toate — e de trebuință să mai ia ceva lecțiuni de limbă românească.

UN JUST RAPORT asupra „integralismului” (doctrina literară a d-lui prof. M. Dragomirescu) publică d. O. Șuluțiu în „Viața literară” (127). E un domeniu pentru care d-sa se pare mai bine pregătit.

DIN SUMARUL „Adeverului literar” (488):

Despre arta lui Caragiale de Paul Zari-fopol:

Amintiri despre Vlahuță de Gala Galaction.

Vinuri bune de I. Agârbiceanu.

BULETINUL FEDERAȚIEI corpului didactic (I, n.) pe Martie cuprinde — după prealabilele „lămuriri” în legătură cu rostul acestui buletin — darea de seamă a dezbaterilor congresului din Dec. 1929, documente în legătură cu constituirea federației cum și o interesantă „chemare pentru un ziar”.

În „ELEMENTUL ESENȚIAL ÎN ARTA” d. Sabin Anca susține că „principiul călăuzitor de care se conduce arta în realizarea tendinței de armonizare este adevărul”: de-aici deducții că ea e morală „prin însăși această tendință spre adevăr și dreptate”. De-aici apropierea dintre artă — pedeparte — știință și religie — pe de altă. Conferința d-lui Anca este lămuritoare — fiind presărată cu numeroase cazuri concrete și apropieri pilduitoare.

COMENTARIILE POLITICE ale d-lui Radu Budisteanu dau dovadă de multă maturitate, de un larg spirit de independență și de pricepută îndemânare stilistică. Fiecare număr trece în revistă evenimentele interne și externe politice. În nr. 2 se vorbește frumos despre întrunirea soc. „Cultul Patriei”.

ÎN „VREMEA LITERARĂ” dela 10 Aprilie, d-nii I. Pillat și O. W. Cisek publică 2 traduceri din Georg Trakl, iar d. G. Călinescu se plânge de neajunsurile pe care i le-a provocat meseria de critic. Demnă de notat este pornirea d-sale împotriva „profesorilor de limba română cari își închipea că, odată cu ordinul de numire, au căpătat și luminile lui Aristare”. Să aibă oare mai mult drept de a se ocupa în direcțiunea aceasta — profesorii de limba italiană?

Și încă un lucru: îmi amintesc de colegii anului întâi dela limba română: aproape toți — în tot cazul majoritatea covârșitoare — începuseră să fie cunoscuți și în literatură. De-aici rezultă că: predicțiile literare îi împinseseră spre limba română, iar nu — cum ar vrea să creadă d. G. Călinescu, — aceasta spre literatură

A REAPĂRUT „Poiana viitoare” — despre care am mai vorbit — cu același entuziasm, cu aceeași dragoste pentru pătura

de jos și pentru satul în care se editează și la a cărora înălțare învățătorul I. Mateescu, conducătorul și redactorul foii, se gândește atât de intens. Cazul poate constitui o pildă vie pentru atâți tineri, și în special pentru toți învățătorii, roși de viermele politicii de partid sau de acela al afacerilor.

ÎN GRĂDINA ÎNZAPEZITĂ se numește mănunchiul de versuri pe care îl publică d-ra Florica Rădulescu. O mărturisim din capul locului: admirăm curajul acestei autoare care trebuie să fie foarte tânără Dovezi: tinerețea care se desprinde candid din credința în vraja iubirii — dar mai ales lipsurile de fond și de formă de care această „grădină” dă probe. Firește că nu găsim nicio realizare completă — dar, ici și colo, împrăștiate cu discreție, unele elemente de poezie. Inspirația — în genere melancolică — presărată, pe alocuri, cu fragmente satirice sau numai de cronică rimată. (Divina simfonie, etc.). Autoarea dă dovadă de vădite înclinațiuni muzicale (Muzică). Mai fericite: *In trenul vieții*, *Înălță-te, Suflete*, *Sus* și simbolicul *Vulcan*. Unele versuri epigramatice ne fac să credem că — în aceste două direcțiuni — autoarea ar avea dreptul să mai încerce.

ȘCOALA SECUNDARĂ apare la Craiova cu următoarea profesiune de credință: „organ de publicitate sincer și pe de-a întregul independent care ar porni dela însuși profesori și de profesori susținut. Cuprinde un curios articol-studiu al d-lui C. Rădulescu-Motru: „Scopul învățământului secundar” care este precizat prin: „să dea elementele pregătite pentru a fi împrăștiate în învățământul superior”. De-aici „centrul interesului... îl constituie individualitatea școlărilor”, astfel încât trezesc, în absolenții lor „apținândini pentru o muncă de creație”. Aceasta însemnează că „școala secundară trebuie să pună mai mult preț pe individualitatea elevului decât pe valoarea cunoștințelor”. Din toate acestea rezultă că specializarea, nu e nevoie să se facă în liceu unde — totuși — pot fi desceptate anumite apținândini — mai mult „prin activitatea liberă a școlărilor”.

La „ancheta” privitoare la reforma învățământului secundar răspund d-nii: Iorga, Mehedinți și C. Rădulescu-Motru. Iată un pasaj din răspunsul celui de-al doilea: „caracterizarea și îndrumarea tineretului cade în sarcina învățământului secundar”. Ceasul mirailui hotărâri nu poate fi de cât la sfârșitul ultimului an de liceu, iar triarea trebuie s-o facă profesorii cari au urmat timp de 7 ani populația unei școlă. În altă ordine de idei — d. Al. Mareu face o comparație instructivă între învățământul limbii italiene în Ungaria și la noi.

Alte colaborări: M. Marinescu (Programe prea încărcate), G. Tomescu (Să ne organizăm): I. Pongorozi (Însemnări) — cum și o bogată cronică de cărți și reviste.

Urăm noului confrate viață lungă și succes.

Literara

o seamă de cuvinie

La începutul secolului al XVIII-lea, Petru cel Mare, vizită Turnul cel rotund din Copenhaga.

Regele Danemarcei, Frederic al IV-lea, care găzduise pe Petru, îl urma în toate excursiile. Ajunși la Turnul cel rotund, cei doi suverani se opriră un moment să admire panorama care se desfășura în fața lor. Petru explica lui Frideric sistemul său un politică.

— Doriți Sire, spuse el deodată, să vă dau o probă de câtă autoritate mă bucur eu față de supușii mei?

Și fără să mai aștepte răspunsul lui Frederic, fondatorul monarhiei rusești făcu semn unui cazac din suita sa și arătându-i cu degetul abisul ce se deschidea în fața lui zise:

— Sări!!

Cazacul privi pe far, îl salută și fără nici o șoabire se aruncă în prăpastie.

— Ce părere aveți despre asta Sire? spuse Petru întorcându-se către regele Danemarcei. Aveți printru supușii Voștri un astfel de credincios?

— Lăsați fete, nu! zise Frederic.

Edmon Sée, într-o familie, discuta cu Tristan Bernard între altele de Academia Franceză.

— M'am întrebat întotdeauna și n'am găsit răspunsul pentru ce d-ta maestre n'ai candidat niciodată la Academie!

— Dragă prietene, spuse Tristan Bernard, îți voi da eu răspunsul: Costumul de academician costă prea mult; dacă nu mă înșel prea douăzeci de mii de franci!

Așa că neavând disponibilă această sumă, aștept și eu, să moară un academician de statura mea!

José Germain a scris o carte intitulată: „Regele Cocosilor” care a fost tradusă de Soviete sub titlul: „Cocoșul”. José Germain a scris editorului rus să-i trimită un exemplar. Editorul i-a răspuns:

— Regret că nu vă pot satisface dorința, deoarece s'au epuizat complect zecile de cocosi!

Un rabin vorbește de Dumnezeu într-o sinagogă. Printre altele spune că Dumnezeu ne-a creat perfecți.

Printre credincioșii ce-l ascultau, se afla și un cocoșat. La sfârșitul slujbei, cocoșatul se apropie de rabin și cu un ton de reproș îi spuse:

— Domnule rabin eu cred că te înșeli spunând că Dumnezeu ne-a creat perfecți.

Rabinul mirat de felul cum fusese apostrofat, îl privi lung și numai dupe câteva minute își dete seama că avea dreptate.

— De cinci minute mă uif la tine și nu-ți găsești nici un defect fizic. Vezi deci că eu am avut dreptate când am spus că Dumnezeu ne-a creat perfecți.

bazar

PAȚANIA UNUI CALATOR FRANCEZ IN STATELE UNITE

Pațania contelui francez Louis de la Bassetière e din cele mai neobișnuite. De aceea o povestim mai la vale. Făcând o călătorie de plăcere în Statele-Unite s'a pomenit arestat și ținut mai multe zile pe insula Ellis de lângă New-York, unde sunt transportați imigranții cărora marea republică nu vrea să le dea ospitalitate.

Faptul că domnul dela Bassetière era unul din strănepoții lui Charles de Carrollton, unul din semnatarii Declarației de Independență, n'a fost un titlu valabil pentru a impresiona pe inspectorii de imigrație cari-l declarară arestat. A trebuit intervenția personală a onciei din rudee contelui, vata sa Miss Cornelia Briscoe, la secretarul de stat de la departamentul Muncii pentru ca autoritățile să-l libereze. Cum a putut fi luat drept imigrant acest colaborator al unuia din întemeietorii Statelor-Unite? Pentru a înțelege confuzia trebuie să spunem că posturile americane sunt împănate cu inspectori dela serviciul imigrației, cari n'au alt rol decât pe acea de a descoperi un... imigrant spre a-l expedia de unde a venit, întrucât numărul de emigranți admis în Statele-Unite e mult mai mic ca numărul celor ce vor să-și facă o situație în marea republică. De aceea mulți imigranți caută să se introducă în mod clandestin.

Miss Briscoe povestește că vărul ei fusese atât de surprins de modul cum fusese luat în primire de inspectorii americani dela sosirea în această țară străină, încât acestora le-a dat imediat de bănuț că bogatul conte francez era în realitate un imigrant și un călător venit să viziteze șase luni America.

„Nu doriți să vedeți fabrica lui „Ford” l'a întrebat ca să-l încerce unul din inspectori. Contele care auzise de rolul covârșitor jucat de Ford în organizarea muncii negreșit că a răspuns afirmativ.

„Dacă Ford v'ar oferi un post bun l'ap lua?” a continuat mai departe celălalt inspector. Contele a răspuns surâzând că o astfel de propunere ar fi foarte interesantă. Atât le-a fost de ajuns celor doi inspectori americani. Convinși că au pus mâna pe încă un emigrant clandestin l'au declarat arestat, lucrurile reușind să se descurce decât mult mai târziu.

LINDBERGH INAUGUREAZA O NOUA LINIE AERIANA

Colonelul Lindbergh a inaugurat Sâmbătă o nouă linie poștală aeriană, între New-York și Buenos-Ayres.

Faimosul aviator a pilotat un hidroavion Sikorsky de la Miami la Cristobald, o localitate din zona canalului Panama, având pe bord încă un pilot și un operator de radio.

Coroșpondența a fost luată mai departe de un alt avion care a continuat drumul spre Sud. Primul transport va ajunge la destinație mâine la orele 4,30.

caricatura zilei

DISTRAT!

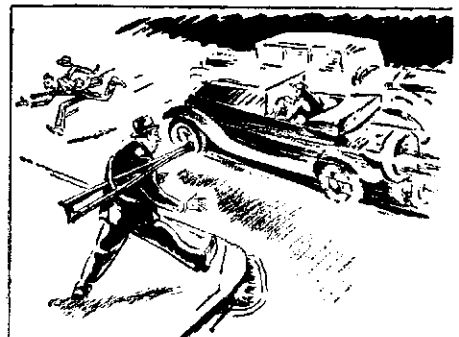
— Domnul ia masa?
— Dă-mi mai întâi o halbă de bere: aștept o doamnă.
Blondă sau neagră?
— Oh! frumoasă, dar... ce te interesează pe dumneata? (Berliner Ill. Zeitung)

SOTIE IDEALA

— Ei, dragă bărbate, fii atent! Îți vei rupe pantalonii!

PIESE DE SCHIMB

Din cauza circulației intense, pietonii sunt azi nevoiți să poarte și ei piese de schimb. (Judge — New-York)

Pagini uitate

APOLON PITIANUL

de AL. ODOBESCU

Febus Apolon șezu la locul său de naștere, în insula Delos din mijlocul mărilor. Pe tot anul se adunau acolo strănepoșii bătrânului Ion, ca să-i facă jocuri și serbări dinaintea templului său. Dar când crescu mai mare și se întări, tânărul zeu, cu părul de fir, se simți pornit a străbate lumea și a o limpezi de iesește întinericului.

Luând cu sine lira lui de aur, pe care îi plăcea a cânta, el mai întâi sosi la pragul Olimpului, unde sta Zeus în mărirea lui, înconjurat de ceilalți zei nemuritori; acolo se puse a cânta, și toți îl ascultară, umiți de plăcere. Nouă fete ale lui Zeus, toate meștere cântărețe, Muzele, se apucară și ele a cânta cu viers dulce, fericirile fără de seamăn ale zeilor nemuritori, și apoi nevoile și necazurile bieților oameni muritori, cari cu nici un chip nu pot scăpa nici de bătrânețe nici de moarte.

Atunci celelalte zâne și zeițe ale Olimpului, Orele blajine, Haritele pline de daturi, Ebe și Armonia, dezmiertătoarea Afrodită și voinică Artemis, sora lui Apolon, se prinseră în horă, și printre ele se amestecară zeișcii flăcăi, Ares cel viteaz și Hermes, carele ucisese pe negrul balaur Argos, cel cu o sută de ochi. Astfel se petrecea timpul în Olimp, cu jocuri, frumos rânduite, cu cântări frumos măsurate; iar Zeus, în a lui mărire, se bucura din suflet de așa mândre serbări.

Lui Apolon însă îi ardea mai cuscama de a folosi pe muritori cu virtutea sa de a-și alege pe uscat un locaș statornic, de unde să răspândească printre oameni lumină prevestitoare a oracolelor sale.

El se coboră de pe Olimp în țara Piciciei, la cetatea Ilcos, și pe câmpia Lelantei din insula Eubei; dar nicăieri, pe acolo, nu găsi loc potrivit pentru templul său. Apoi străbătu apele sărate ale Euripului și, trecând prin Micalesa și prin grasele pășuni ale Temusei, ajunse pe locul unde avea să fie Teba, cetatea cea sfântă; dar nici aci nu voi să se oprească, fiindcă oameni nu pătrunseser încă în aceste locuri; nu erau nici căi, nici poteci, ci numai codri sălbatici.

El își urmă calea tot înainte; află pe drum dumbrava Onchestei unde pășteau ergheliile de cai ale lui Posidon; trecu părul împede al Kefisului, și, lăsând în urmă-i cetatea Ocalea, se opri în câmpiile Aliartei, tocmai lângă fântâna Telfuzei. Acolo îi veni gându-l a-și clădi un templu, căci locul era plăcut și înzestrat cu de toate; deci el vorbi într'astfel către fântână: — „O, Telfuso în vâlceaua ta cea plăcută îmi vine să-mi aleg șezătoare; aci vor veni oamenii de pretutindeni să ca povește din oracolele mele și să-mi ceară ajutor la vreme de nevoie; iar tu vei fi vestită peste tot pământul, când mă vei avea pe mine de stăpân și de oaspe”.

Dar Telfusei nu-i plăcea de fel să văză pe Apolon luând în stăpânire vâlceaua ei și așternând într'însa temelile templului său. Ea îi vorbi atunci cu meștesug și-i spuse așa: — „Ia, ascultă-mă și pe mine

Febus Apolone. Tu umbli să-ți faci locuință, și nu te gândești că într'acest loc nu vei afla nici odată repaos. Câmpia mea e largă; deci oamenii toți aci au să-și poarte luptele lor, și, cu strigătele lor, cu șgomotoasele lor caruri, încurându-și armăsarii și mularii, au să tulbure liniștea templului tău sfânt. Apoi chiar și în timpii de pace, turmele și cirezile vor veni mereu să se adape în apele mele, și mugetele lor sălbatic vor strica armonia dulcelor tale cântări. Du-te mai bine până la Crisa, și alege-ți șezătoare în vremea din văile adânci ale Parnasului; acolo oamenii vor merge mai bueros să-ți aducă daruri, din toate colțurile lumii”.

Apolon se încrezu Telfuzei; trecu dincolo de țara Flegerilor și, suind repede stâncile Parnasului, se opri la Crisa. Acolo, într'o vale adâncă, umbrită de piscuri prăpăstioase, el așeză temelile templului său. Feciorii lui Ergin, meșterii Trofoniu și Agamede, aducând de aiurea lucrători mulți, înălțară pereții tot cu lespezi licioase de piatră.

Dar împrejuririle acestui loc erau pustii, căci aproape de acolo, la gura unei fântâni, trăia o iasmă sălbatică, un balaur uriaș care prăda, și băntuia jur împrejur, pe oameni și pe vitele lor.

Fiul pocit al Erei, eruntul uriaș Tifaon crescuse la sânul său cel plin de eugete rele, pe acel șarpe veninat și îi dase dominație peste acele aspre locuri.

Febus Apolon înfipse o săgeată în iaima balaurului, carele căzu la pământ urlând și svârcolindu-se; sângele lui, scur-

gându-se pe nisip, făcu o mlaștină în care până în sfârșit se nomoli și trupul lui pu-roios. Atunci Apolon îi strigă: — „Pieci aci, fiară turbată; putrezi-ți-ar trupul în această țărână, pe care stârvul tău o va îngrășa! De acum înainte tu nu vei mai chină pe bieții muritori. Zilele ți s'au împlinit, și nici Tifeu cel cu șfleurca veninoasă, nici urgisita Chimera cu trei capete de fiară, nici alte iesme nu te vor mai scăpa; ci numai mucedă țărână și dogoreala soarelui vor putrezi aci rămășițele stârvului tău!”

Astfel pieri balaurul, și într'adevăr el putrezi chiar pe acel loc, carele, de pe limba oamenilor de acolo, se numi de atunci Pito, adică *putrejune*; de aceea se dete și mântuitorului Febus Apolon, la care oamenii se închină în templul vestit din Parnas, numele de Apolon Pitianul.

De pe aceste fapte însă, zeul Febus înțelese că Telfuza îl amăgise, căci ea nu-i spusese nimic nici despre balaur, nici despre firea aspră a locului. El se întoarse atunci către dânsa, plin de mânie și-i vorbi așa: — „Telfuzo, nu ți se cădea ție să mă înșeli prin cuvinte prefăcute. Ai voit să aiibi, singură, parte de aceste frumoase locuri. Să știi însă că nu va fi pe gândul tău; voi curma izvorul apelor tale, și numai eu voi rămânea mare și tare aci!”

Indată rostogoli de pe munți, câteva stânci d'asupra izvorului, și apele încetară de a mai curge, iar vâlceaua stărpită a Telfuzei rămase pustie și părăsită, pe când, popoarele serbau mărirea lui Apolon Pitianul, în templul său strălucit dela Crisa.

O. BRIESE : Casă țărănească din Moldova

Interview-uri

...CU D-L MIHAIL DRAGOMIRESCU

critic. Și eu sunt critic. Cereul „Ritmului vremii” nu este desființat: el se ține în ficcare Joi dela 6—8 seara la Universitate. Dar acum nu mai e cere deschis, ca mai nainte. In acel cerc deschis năpădiser o mulțime de nechemaii (am ținut ședinte literare cu câte 44 de asistenți cei mai mulți de acest fel) și lucrul devenise obositor din cale afară. Acum cine are ceva de dat pentru noul „Ritm al vremii”, se adresează unuia dintre redactori: d-lui N. I. Russu, Raul Teodorescu sau George Dumitrescu, sau directorilor: d-lui Murnu sau mie, și, în cerc închis, se aranjează manuscrisele într'un mod mai puțin analitic de cum se făcea în vechiul cerc.

AVEȚI O CARTE DE CĂPĂȚAI?

Am mai multe. Părerea mea e că, pentru a-ți păstra sufletul tânăr, căci trupul îmbătrânește, trebuie să nu-ți treacă o zi fără să nu vii în contact cu marile spirite ale omenirii.

Și astfel pe noptiera mea de lângă pat am o mică bibliotecă unde întâlnești o „Biblie” englezească, o „Evanghelie” grecească, „Iliada” în traducere, „Odiseea” Pindar și „Phedon” al lui Platon în juxta, „Divina Comedie” și „Don Quijote” în original, Shakespeare în propriile mele traduceri pe care le retușez când am vreme, „Teatru clasic” francez, „Faust”, o Antologie ruscască... Eminescu, Caragiale, Creangă...

DAR CATE LIMBI VORBITI?

Vreți să ziceți câte citesc. Că de vorbit, nici românește nu prea vorbesc bine. Ilfovean din naștere și bucureștean dela 15 ani nu m'am putut desbăra de tot nici până acum de lipsa acordului. Da de citit citesc, mai greu sau mai ușor, vreo nouă limbi. In afară firește de românește, franțuzește și nemțește, limbi învățate încă din liceu, citesc, după un exercițiu dela 40 ani încoace, latinește, elinește. La 50 de ani am învățat bineșor rusește, englezește și italianește, iar acum mă îndelneticesc cu spaniola.

CUM LE-ĂȚI DEPRINS?

Eu am două metode și un termen pentru învățat limbile străine. Termenul e că, după teoriile mele, cuvântul *auzil* este un element esențial efectului literar și că deci, pentru a gusta poezia, trebuie s'o citești în original.

Prima metodă de învățare pentru trebuința mea, e să iau opere *cunoscute* din vreo traducere, și să le citesc de dreptul fără dicționar, în original. La început nu pricepi aproape nimic. La a doua și a treia pagină începe să ți se lumineze mecanismul limbii, până ce observi, că după 10—15 pagini, începi să fi oarecum stăpân

pe limbă. Acest metodă este întemeiat pe convingerea că ceea ce este important într'o limbă este fondul cugetării, care-și cere forma. Negreșit, pentru o limbă mai grea, care mai are și un alfabet special, trebuie să și scrii. Prin scris cuvântul se întipărește mai bine.

A doua metodă este pentru trebuința școlarilor. Ea constă în a pune pe școlar în situațiunea de a avea impresia că știe limba pe care o învață. Pentru aceasta, am lăsat la o parte metoda foarfecelor, și am compus cu însu-mi toate bucățile din cartea de citire în așa fel că elevul să poată trece dela o bucată la alta pe nesimțite, atât din punct de vedere lexical cât și gramatical. Nu dau de învățat decât foarte puține cuvinte noi: 4—5. In cei 7—8 ani de învățătură elevii vor avea destule ocazii să-și îmbogățească lexicul, mai cu seamă când se știe că cu 500 de cuvinte pot vorbi foarte bine. Cu alte cuvinte, eu țin ca elevul să pătrundă mai întâi întorsătura originală a limbii *spiritul ei*, și apoi materialul lexical.

După această metodă am compus cărți de franțuzește, latinește și nemțești; dar în prima lor formă prea le-am încărcat. In forma din urmă am simplificat cu desăvârșire textul și cred că profesorii, care le vor adopta, vor avea o mare înlesnire în predarea limbilor clasice și moderne.

— *Ați vorbit adineaori de „Integralism?” Parcă spuneai că ați terminalat al doilea volum în DIALOGI și l-ați așezat într'alt volum pe PARAGRAFE. Aduce ceva nou acest sistem?*

Acest sistem, deși se sprijină pe învățăturile filosofilor mai vechi și deși îți face impresia că seamănă când cu una când cu alta, el, în realitate, prin principiile și metodele lui, răstoarnă toată estetica de până acum, înnoește psihologia descundând noi terenuri de cercetare și creiază noi perspective în cugetarea umană. O expunere a înnoirilor ce aduce noua filosofie se găsește în No. 1 al „Ritmului vremii” (forma nouă) în „dialogul 70” în care, pe lângă Gr. Alexandrescu, Titu Maiorescu, Vasile Conta, I. L. Caragiale, Delaorancea, Duiliu Zamfirescu, Vlahuță și Ion Trivale, — mai sânt adusi în scenă și Eminescu și Creangă. In scurt pot să spun că Integralismul a descoperit fără nicio frică de contestație, pe lângă lumea fizică și psihică, o nouă lume, lumea psihofizică, lumea frumuseții. Al doilea, a descoperit rădăcina principiului *tripartitiei* în cele trei facultăți sufletești care, deși absolut deosebite între ele, se unesc totuși într'un fascicul unitar, ce constituie elementul mistic. Al treilea, că acest element mistic constituie esența fondului capodoperelor literare și artistice, singurele reprezentante ale frumuseții. Al patrulea că singura frumusețe pe lume, e frumusețea capodoperelor, căci singure ele au valoare simbolică, valoare estetică și valoare absolută. Al cincilea, că o capodoperă este tot una cu prototipul unei specii, lucru ce nu-l poți spune de lucrurile arti-

interview cu Conu Mihalache?
Tot ce poate fi mai interesant și mai
vogue”.

cum ar putea fi astfel, când nu există
în toată țara noastră, om atât de dis-
cutat, atât de criticat și atât de laudat.
Spinde, bincinfeles, de preferințe și de...
artidă”.

Generații întregi de scriitori și mai toți
mari de astăzi au trecut pe la „Cer-
tul (D-sa nu poate suferi cuvântul Ce-
tul) literar” al Conului Mihalache Dra-
gomirescu.

Dela D-sa au auzit primul cuvânt de
marajare, prima laudă și prima dojană
tot de acolo au căpătat sprijinul la
scrierea primului volum mulți din scri-
torii consacrați de astăzi.

Dar gratitudinea e ingrată! Freau și
e „rara avis”, căci mulți dintre in-
vățății de alădată au uitat trecutul...

Sar putea spune că, ingratitudinea a
fost locala grațitudinii.

Dar ce să mai discutăm trecutul și per-
sona D-lui Profesor Universitar Mihala-
che Dragomirescu? E inutil. Ar însemna
pierdem vremea; sunt atâtea cheazăii
și vorbesc îndeajuns și cari-l înalță:
Ionescu, Cerna, Rebreanu, Sorbul, Nanu
Ildovanu, Eftimiu, Stamatiad, ș. a.

Înainte acestora toate bărfelile și lau-
dările vremelnice cad în vid: părintele su-
dese tronază în înălțimile lui astrale și
poate fi detronat.

Mihail Dragomirescu va rămâne: timpul
nu spune cu prisosință.
Să-l așteptăm.

CE MAI FACETI?

In anul acesta școlar, am scris volumul
cincilea din „La science de la littérature”,
volumul III din „Principii de litera-
tură”, pe care l-am intitulat „Opera de
divinitate”. Acum sunt pe cale de a ter-
mina volumul II din „Integralism”, pre-
m și punerea în paragrafe, *more geo-
metrico*, a întregului sistem de filosofie, pe
care vreau să-l public sub titlul „Un sis-
tem de filosofie”. Tot în acest timp am pre-
parat materialul literar pentru o nouă re-
dare, ce aspiră să devină tipul unei re-
dări pentru literatură, în țara noastră:
„Ritm al vremii”.

DE CE NU MAI ȚINEȚI CENACLU?

Țineți mai bine „cere” decât „cenaclu”.
Cenaclu se constituie împrejurul unui
cerc; cercul se constituie împrejurul unui

ficiale ale rafinării și modei sau de obiectele din natură. Al șaselea, că fenomenele psihice, în opoziție cu cele fizice, se schimbă prin actul de cunoaștere, dar că sânt în perfectă corespondență cu ele, sânt integrale și evoluează după anumite legi, pe care integralismul le stabilește. Al șaptelea, acest integralism mai stabilește că nu există numai un adevăr, adevărul științific, ci trei adevăruri: cel științific, cel artistic și cel pragmatic, care împreună constituie patrimoniul culturii umane și asigură dăinuirea umanității din punct de vedere sufletesc — în vecuri. Al optulea — dar sânt mult mai multe ideile noi, pe care nu le mai enumăr și care derivă, în mod logic din cele de mai sus.

CE ESTE CU „ȘTIINȚA LITERATURII” LA PARIS?

Știința literaturii, din care au apărut trei volume, al patrulea și al cincilea fiind sub tipar, a găsit o neașteptat de bună primire la Paris. E destul să spun, că, deși concluziile „Științei Literaturii” iesc în metoda istorică, ce domnește azi în Universități și — din nenorocire — și în Academii — în cea mai mare revistă istorică din Paris „*Revue de synthèse historique*” a publicat, în răstimp de un an, asupra Științei Literaturii două dări de seamă, elogioase în fruntea tuturor dărilor de seamă, ce face. Ele sânt subscrise de unul dintre cei mai eminenți publiciști parizieni, *Paul von Tiegheim*. Dar în afară de aceasta, „Știința Literaturii” a provocat oare care frământare în cercurile intelectuale pariziene. Încă de anul trecut, ziare și reviste, sub impulsia ideilor din primul volum, au început să-și pună întrebare dacă literatura trebuie studiată *biografic*, cum vrea metoda istorică, sau *literar*, cum vrea metoda estetică, singura metodă *ad rem* în aceasta chestiune. Acum în urmă „*Les nouvelles littéraires*”, cu toate menajamentele pentru câțiva profesori de la Sorbona, a publicat un articol subscris, de astă dată, de *Philippe van Tiegheim*, prin care atacul în contra metodei istorice se caracterizează ca un atac mult mai viguros, mult mai îndreptățit și cu perspective mult mai largi decât al celorlalți literați și filosofi din străinătate, dintre care nu lipsește nici chiar marele filosof italian, *Benedetto Croce*.

Ați făcut întinse studii în străinătate? Cum se explică această simpatie pentru ideile D-voastră într-un mediu așa de depărtat?

Am fost în străinătate, dar n'am făcut studii, cum se înțelege de obicei, la universitate. Nu am aproape nicio legătură cu profesurimea străină. Mergând în străinătate să-mi completez studiile, am evitat sălile Universităților, pe cuvântul că tot ce se spunea acolo, se spunea și mai bine în publicațiile, pe care puteam să le cumpăr și să le citesc acasă în România. În străinătate am mers cu intenția clară de a vedea și de a auzi ceea ce nu puteam vedea și auzi în țara românească. Arhitectură, pictură, sculptură, teatru, operă, lucruri rari în țară la noi, au fost ținta asiduă a preocupărilor mele. În cinci luni, cât am stat în Paris, am vizitat Lavru de zece de ori, până când ceiace mi se părea la început că e frumos, am văzut că e urât, și ceea ce mi se părea, la

cea dintâi vedere, că e urât, am văzut că e frumos. Acelaș lucru, dar mai mult pentru muzică, l-am făcut în cele opt luni de Berlin, Dresda, München și Viena. Artă pipăită și iar artă, aci vedeam cu fundamentul din care putea făși o teorie adevărată estetică. Acelaș lucru l-am făcut, prin seminariile mele, timp de mai bine de 50 de ani, asupra literaturii universale. Este cea mai mare țarie a „Integralismului” și a „Științei Literaturii”.

CUM LUCRAȚI?

Câta vreme nu ajunsese la maturitate sistemul meu de gândire, am lucrat foarte greu. De trei-patru ani de zile încoace însă, decând ideile s'au rotunjit, lucrez extraordinar de ușor. În general, nu lucrez decât un ceas-două noaptea dela 2-4, de trei ani de zile în continuu, fie vreme de lucru sau de vacanție. Scriu între 4-5 pagini de tipar, ceea ce face pe fiecare an 5-6 volume. E destul să spun că punerea în 500 de paragrafe a „Integralismului” nu mi-a luat decât o lună de zile, fără să-mi întrerup câtuși de puțin activitatea universitară.

UNIVERSITATEA

De aproape zece ani nu mai pot tine curs în sălile Universității. Amfiteatrul „Fundatiei universitare Carol I” chiar începe să devină neîncăpător. Mi-a plăcut totdeauna — ca să întrebaintez un termen nu tocmai literar, dar expresiv — să *scornonesc* în sufletele tinerilor studenți, întemeiat pe adevărul că *puterea de creație în această vârstă se manifestă*. Și acest lucru este — se vede — nespun de plăcut tinerilor. La mine e o emulațiune de a lucra, că, în totdeauna, la sfârșitul anului rămân zece și zece de lucrări, care n'au putut fi citite de pe catedra Institutului de Literatură. Și cu toate acestea Institutul de Literatură ține, șapte luni pe an, câte două ședințe pe săptămână. Aceste ședințe, cu toate că nu întrebuintăm niciun mijloc de reclamă prin ziare sau pe zidurile orașului, sânt foarte vizitate. Lunea de la 11-12 la Fundație și Marțea, în cere închis, de la 5-7 la Universitate. Libertatea cugetării, obiectivitatea discuției, au făcut în acești câțiva ani să se releve forțe literare și critice de primă ordine. E destul să amintesc că aceste forțe au întretinut două publicații „*Falanga*” și „*Ritmul vremii*”, iar acum „*Bitmul vremii*”, în care se cuprind deși „*Convorbirile critice*” și „*Falanga*” și „*Institutul de literatură*”. Cum vedeți nu pot să zic că nu sânt satisfăcut cu această activitate, căreia, în mod benevol, îi dedic peste cincisprezece ore pe săptămână.

CĂTEVA DATE BIOGRAFICE?

Sunt născut în Plătărești pe Dâmbovița ilfoveană în (după calendarul nou) 4 Aprilie 1868. Am făcut clasele primare la tatăl meu, care a fost învățătorul Moise Dragomirescu. Intermitent am luat lecții de compoziție de la bătrânul institutor și publicist, azi președintele pensionarilor din Ploiești, *Mihail Nicolescu*. N'am venit la București, ca să intru în „*Ginnaziul*” (nu era pe atunci „*Liceu*”) „*Lazăr*” decât la 13 ani. După doi ani, am

intrat bursier în „*Liceul Sf. Sava*”. Mi-am luat bacalaureatul în 1888 și licența în 1892 cu o lucrare de filosofie „*Legătura dintre premisele și ultimele concluzii ale filosofiei lui Herbert Spencer*”. Am primit în străinătate cu premiul Hillel un am stat 14 luni. N'am niciun doctorat. Ca să ajung profesor la Universitate, trebuie să dau examen de docență în 1906. Sând profesor din 15 Octombrie 1906.

CE-AVEȚI DE GÂND SĂ MAI FACEȚI?

Să-mi public tot ce am scris și am scris și să redactez ceea ce am scris în timpul de aproape patruzeci de ani, în zece și zece de caete, care adastă ca niște mine neexploatate. Dar ceea ce știu mai mult să fac, după ce voi termina „*Știința Literaturii*”, este să pun *carne și oase* în „*Integralismul*” redactat în paragrafe întregi gamă abstractă și fără pic de exemplar. Și-apoi, de va vrea Dumnezeu, amintărilor, care sânt anul sufletului.

CU POLITICA CUM STAȚI?

Sânt de 62 de ani, am scris la ziare am vorbit prin întruniri publice și la cluburi — din ce pricini nu știu (căci nu voi fi doar cel din urmă în această țară) n'am fost nici deputat, nici senator. Funcții administrative n'am vrut să primesc, pentru că, fiind om de inițiativă și de organizare, n'am putut lucra niciodată sub ordine. Fac politică liberală. Am cea mai mare admirațiune pentru activitatea partidului liberal în această țară, și, în viitor, cu tot această admirațiune am să păstrez.

După ce mi-a aratat și paginația de ultimul număr a marelui reviste „Ritmul Vremii”, al carei codirector este și după ce mi-a vorbit cu suflet de adevărat părinte, despre cățiva din tinerii de talenți cari călăuș regulat pragul „Institutului de Literatură”, Comu Mihalache, își scoase ochelari îi abari puțin, îi șterse mințile cu batista și privi cu ochi galeși perdedula din perete care bătu ritmic în coada-i metalică 12 lobituri sonore.

Era târziu.

Înțelesei

Convorbirea durase prea mult. Dar era ora de vină?

Vorba blajină, amabilitatea și comunicativitatea D-sale mă tintuise oare întregii pile din strada Nifon.

Îi strâusei mâna, mă scuzai politicos și plecai.

Afară ploaia încetase și luna poleia cu pulbere de aur, vilele și grădinele, suspendate parca, pe deal...

Adieri răcoroase și ozonate, îmbălsămau cu mirezme de flori primăvăratică, narălesc puternic din toate părțile....

Era miezul nopții.

Grabii să ajung mai repede acasă.

SCRIO.

